

HRVATSKI CENTAR ZA DRAMSKI ODGOJ
10000 ZAGREB - PETROVA 48A hcd0@hcd0.hr www.hcd0.hr

**KURIKUL NASTAVNOG PREDMETA DRAMSKI ODGOJ
ZA OSNOVNE I SREDNJE ŠKOLE
(PRIJEDLOG)**

KOLOVOZ 2024.

A. SVRHA I OPIS NASTAVNOG PREDMETA DRAMSKI ODGOJ

Svrha je predmeta Dramski odgoj razvoj dramskog izražavanja učenika kao oblika „stvaralačkog izražavanja i komunikacije sa sobom i okolinom“¹ te stjecanje iskustva i znanja o dramskoj umjetnosti i kulturi.

Dramski odgoj pripada umjetničkom, jezično-komunikacijskom i društveno-humanističkom području odgoja i obrazovanja, a značajno je povezan s međupredmetnim temama Osobni i socijalni razvoj, Građanski odgoj i obrazovanje, Održivi razvoj i Učiti kako učiti.

Dramski odgoj kao način iskustvenog učenja i poučavanja te dramska umjetnost i kultura temelje se na općeljudskoj sposobnosti za dramski izraz što podrazumijeva svaki oblik izražavanja u kojem su stvarni ili izmišljeni događaji, bića, predmeti, pojave i odnosi predstavljeni s pomoću odigranih uloga i situacija.

Kao jedinka, čovjek se tijekom osobnog razvoja od najranijeg djetinjstva koristi dramskim izrazom za razumijevanje i tumačenje događaja, odnosa, bića i pojava koji ga okružuju. Kao složeni način društvenog komuniciranja, dramsko izražavanje predstavlja sveobuhvatan medij kojim su ljudska društva, drevna, kao i moderna, stvarala sebe i svoju kulturu oblikujući raznovrsne forme dramskoga ponašanja i djelovanja od običajnih svečanosti i rituala društvenog života do visoko cijenjenih oblika dramske umjetnosti poput, nekoć, grčke tragedije ili, danas, vrhunskih ostvaraja dramske umjetnosti u suvremenim izvedbenim medijima.

Učenje i poučavanje dramske umjetnosti i kulture, kao i učenje i poučavanje dramskim metodama, danas je u najnaprednijim odgojno-obrazovnim sustavima u svijetu obuhvaćeno pojmom dramskoga odgoja.

Dramski odgoj kao odgojno-obrazovna praksa temelji se na sljedećim načelima:

antropološko načelo	Dramsko izražavanje općeljudska je i samo ljudska sposobnost koja se kao dramska igra i ponašanje javlja u ranom djetinjstvu te se tijekom odrastanja razvija kao sposobnost predstavljanja i igranja uloga. Ova sposobnost u temelju je svekolike dramske i srodnih izvedbenih umjetnosti.
psihološko načelo	Dramska aktivnost djece, stručno zvana dječjom dramskom (simboličkom) igrom, prirodan je način kojim mlada bića stječu osnovna iskustva i spoznaje o svijetu. Ona je nezaobilazna u razvoju simboličkoga mišljenja te viših intelektualnih, emocionalnih i spoznajnih funkcija (Piaget) neophodnih za razvoj zrele osobnosti i odgovoran društveni život (Vigotski), pa zato predstavlja čvrstu psihičku osnovu za uporabu dramskih metoda učenja i poučavanja.

¹ Nacionalni dokument umjetničkog područja kurikulumu. 2017. Ministarstvo znanosti i obrazovanja, str. 3. Vidi: Krušić, Vlado. 2006. *Što sve može drama?* U: Dramski odgoj 12-13 : 23-25. http://www.hcdo.hr/wpcontent/uploads/2019/01/Dramski-odgoj-12_13.pdf

pedagoško načelo	<p>Kao umjetnost, ali i kao (dječja) igra, dramska aktivnost holistički integrira intelektualnu spoznaju, proživljene emocije i estetski izraz učenika u cjelovito iskustvo učenja, doživljavanja i spoznavanja sebe i svijeta.² Metode dramskog odgoja učenicima omogućuju motivirano, kreativno i aktivno uključivanje u nastavne procese, razvoj izražajnih sposobnosti i vještina te zajedničko oblikovanje javnih iskaza.</p> <p>Suvremena istraživanja potvrđuju da dramske metode učenja i poučavanja značajno pridonose razvijanju ključnih odgojno-obrazovnih kompetencija istaknutih u strateškim dokumentima EU² te odgovarajućih generičkih kompetencija naznačenih u <i>Okviru nacionalnoga kurikuluma</i> (ONK, 2016: 13-16).</p>
kulturno-estetsko načelo	<p>Dramskim umjetničkim oblicima društva stvaraju te potvrđuju i/ili kritički propituju vlastitu kulturu, vrijednosti, identitete i svjetonazore. Dramskim odgojem učenike se potiče na obaviješteno, kreativno i estetski relevantno sudjelovanje u kulturnoj i umjetničkoj komunikaciji dramskim medijem te na osviješteno opažanje, kritičko promišljanje i stvaralačko (pre)oblikovanje svijeta i društva u kojemu žive.</p>
načelo interdisciplinarnosti i integrativnosti	<p>Dramski odgoj povezuje i dijeli sadržaje, metode, izražajna sredstva, produkte i ciljeve s drugim umjetničkim disciplinama te odgojnoobrazovnim područjima, predmetima i međupredmetnim temama. Isprepletenost i djelomična prožetost otvara široke mogućnosti povezivanja i integriranja u nastavi, oblicima integrirane, projektne, izvanučioničke nastave te u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima.</p>
načelo inkluzivnosti	<p>Temeljen na općeljudskoj sposobnosti dramskog izražavanja dramski odgoj svoj djeci i učenicima, bez obzira na individualne sposobnosti te stečena znanja i kompetencije, pruža „prilike za samoostvarenje i zadovoljavanje različitih potreba uključujući i potrebe darovitih te djece i učenika s teškoćama“.³</p>

B. ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI UČENJA I POUČAVANJA PREDMETA DRAMSKI ODGOJ

Učenik će:

- upoznati i doživjeti iskustva dramske umjetnosti i kulture aktivnim sudjelovanjem u oblicima i procesima dramskog stvaranja i izražavanja te susretom s njezinim kvalitetnim ostvarajima

² Znanstveno-istraživački projekt *Drama Improves Lisbon Key Competences in Education (DICE)*, proveden 2010. i 2011. u 12 europskih zemalja među gotovo 4.500 sudionika-učenika, pokazao je da dramski i kazališni oblici učenja i poučavanja bitno, u mjerljivim veličinama, pozitivno utječu na stjecanje većine ključnih odgojno-obrazovnih kompetencija usvojenih u dokumentima EU (*komunikacija na materinjem i na stranim jezicima; učiti kako učiti; društvene i građanske kompetencije; smisao za inicijativu i poduzetništvo, kulturna osviještenost i izražavanje*) (Vidi: http://www.dramanetwork.eu/about_dice.html)

³ *Nacionalni dokument umjetničkog područja kurikuluma*. 2017. Ministarstvo znanosti i obrazovanja, str. 4.

- aktivnim sudjelovanjem u oblicima i procesima dramskoga odgoja poticati vlastiti osobni, etički, društveni i kulturni razvoj, stjecati vještine, znanja i kompetencije korisne za život, razvijati vlastitu kreativnost i njezine sastavnice (inovativnost, istraživanje, kritičko mišljenje, poduzetnost) te obogaćivati cjelovito životno iskustvo
- stvaralačkom uporabom izražajnih sredstava, konvencija, kodova i drugih sastavnica dramskoga medija, individualnim te skupnim radom izražavati i oblikovati misli, osjećaje, iskustva, stavove i vrijednosna opredjeljenja sukladno vlastitim sklonostima i sposobnostima
- upoznati i razumjeti glavne funkcije dramske umjetnosti i kulture u različitim kontekstima (kulturnim, socijalnim, pedagoškim, povijesnim) kao i povezanost te interakciju s drugim umjetničkim i kulturnim praksama i područjima
- razviti dramsku pismenost kao oblik kulturne pismenosti, tj. steći razumijevanje dramske umjetnosti i kulture, njezinih raznovrsnih vidova i sastavnica te biti osposobljen za obaviješteno sudjelovanje u komunikaciji i proizvodnji sadržaja i oblika dramske kulture i umjetnosti kao i za njihovu estetsku i etičku prosudbu i vrednovanje.

C. STRUKTURA – DOMENE PREDMETNOG KURIKULA

Kurikulum predmeta Dramski odgoj podrazumijeva, kako poučavanje i učenje o dramskoj umjetnosti, tako još više i poučavanje i učenje putem dramske umjetnosti, tj. uporabu metoda dramskog izražavanja kao osnovnog medija poučavanja. Stoga je aktivno i motivirano sudjelovanje učenika u dramskim aktivnostima kao oblicima iskustvenog učenja u središtu učenja i poučavanja ovoga predmeta.

U suvremenoj dramskopedagoškoj praksi i teoriji prepoznaju se, s obzirom na ciljeve i očekivane ishode, tri glavna usmjerenja dramskog odgojno-obrazovnog rada: *dramsko izražavanje*, *dramsko stvaralaštvo* i *dramska kultura*,⁴ prema kojima određujemo i domene predmeta Dramski odgoj. Kao i u drugim umjetničkim područjima i predmetima, domene nisu i ne mogu biti strogo odvojene, njihovi sadržaji a naročito metode rada isprepliću se i prožimaju, pa se međusobno razlikuju prije svega po specifičnim ciljevima i ishodima koji se u pojedinoj domeni posebno ističu i očekuju.

DRAMSKO IZRAŽAVANJE

Ciljevi u domeni *dramsko izražavanje* odnose se na ishode u području osobnog i socijalnog razvoja te na očekivana postignuća u razvoju drugih generičkih kompetencija učenika naznačenih u *Okviru nacionalnog kurikulumu*.⁵ Sudjelovanje u dramskim aktivnostima omogućuje učenicima izražavanje i oblikovanje osjećaja, mišljenja i stavova o sebi i drugima, upoznavanje, razumijevanje i propitivanje međuljudskih odnosa te oblikovanje vlastita osobnog i socijalnog identiteta. Fikcionalna narav dramske aktivnosti, tj. rad sa zamišljenim likovima i situacijama, pruža učenicima sigurno okruženje za istraživanje i kritičko promišljanje problemskih i osjetljivih tema zbiljskoga života, za propitivanje predrasuda i stereotipa te za suočavanje i rješavanje dilema i sukoba omogućujući im stjecanje znanja, socijalnih vještina i spoznaja o sebi i drugima, o međuljudskim

⁴ Vidi: Gruić, Iva; Vignjević, Jelena; Rimac Jurinović, Maša. 2018. Kazališna/dramska umjetnost u odgojno-obrazovnom procesu: prijedlog klasifikacije i pojmovnika. *Višejezičnost i višekulturalnost kao izazov u obrazovanju danas i sutra*. Ur. Petravić, Ana; Golub Šenjug, Ana. Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Zagreb.

⁵ *Okvir nacionalnog kurikulumu*. 2016. Ministarstvo znanosti i obrazovanja. <http://www.kurikulum.hr/okvirnacionalnog-kurikulumaonk/>

odnosima i ponašanjima i pridonoseći oblikovanju njihovih vlastitih uvjerenja i svjetonazora te razumijevanju stavova, uvjerenja i svjetonazora drugih ljudi, skupina, naroda i kultura.

Dramskim izražavanjem učenici snažno razvijaju svoje komunikacijske sposobnosti (govorne, tjelesne, scenske), jačaju sigurnost i samopouzdanje u javnom nastupu stežući tako kompetencije i vještine javnog osobnog komuniciranja u formama i žanrovima dramskoga medija kao i putem drugih izvedbenih medija i tehnologija.

DRAMSKO STVARALAŠTVO

U domeni *dramsko stvaralaštvo* ciljevi i ishodi poučavanja i učenja određuju se s obzirom na ovladavanje konvencijama, izražajnim sredstvima, stilovima i žanrovima dramske i srodnih umjetnosti te na razvoj osobnih sposobnosti i potencijala za raznovrsne vidove dramskoga stvaralaštva (dramsko pisanje i dramaturgija; gluma, umjetnost govora i pokreta; umjetnost performansa; režija i oblikovanje u kazalištu, na filmu i u drugim medijima; vizualno oblikovanje dramskih produkata [scenografija, kostimografija, računalno oblikovani prostori]; virtualni žanrovi, igre i priče itd.).

Sudjelovanjem u procesima dramskoga stvaranja, što podrazumijeva pripremanje, oblikovanje i izvođenje dramskih formi i izričaja, te aktivnim odnosom prema procesima i produktima dramskoga stvaranja, što podrazumijeva njihovo razumijevanje, analitičko i kritičko procjenjivanje i vrednovanje, učenici razvijaju kompetencije i vještine umjetničkog dramskog stvaranja u različitim medijima, razvijaju estetski ukus i osjetljivost te izgrađuju kriterije prosudbe vlastita i tuđeg dramskog stvaralaštva.

DRAMSKA KULTURA

Cilj poučavanja i učenja u ovoj domeni jest stjecanje opće dramske kulture, tj. dramske pismenosti kao sastavnog dijela opće kulturne pismenosti učenika. Stjecanjem i produblivanjem dramske kulture učenici se osposobljavaju za kvalitetno doživljavanje, prihvaćanje i razumijevanje dramske i srodnih izvedbenih umjetnosti, za njihovu estetsku i etičku prosudbu i vrednovanje, za obaviješteno sudjelovanje u aktivnostima dramskog stvaranja i izražavanja te u drugim oblicima umjetničke i kulturne komunikacije pomoću dramskoga medija.

Dramska kultura podrazumijeva poznavanje dramskoga medija i njegovih sastavnica, izražajnih sredstava, konvencija i kodova u rasponu od susreta s kvalitetnim ostvarajima dramske umjetnosti, preko aktivnog sudjelovanja u oblicima dramskog stvaranja i izražavanja, do njegovih posebnih uporaba, primjerice, u pedagoške svrhe. Dramska kultura uključuje i razumijevanje glavnih funkcija dramske umjetnosti i dramskoga medija u različitim (kulturnim, socijalnim, pedagoškim, povijesnim) kontekstima te povezanost s drugim umjetničkim i kulturnim praksama.

Dramsku kulturu čine kako teorijska znanja tako i praktična iskustva i spoznaje stečene aktivnim sudjelovanjem u aktivnostima i procesima dramskoga stvaranja i izražavanja te komunikacijom (gledanjem, doživljavanjem i vrednovanjem) s dramskim umjetničkim ostvarajima.

Ciljevi i ishodi svih triju domena prožimaju se i stapaju poglavito u vlastitim, autorskim produktima učenika u kojima su izražajnim sredstvima, konvencijama i kodovima dramske i drugih izvedbenih umjetnosti oblikovani sadržaji, ideje i stavovi samih učenika kao konkretizacija i izraz njihovih kompetencija ostvarenih u sve tri domene, njihovih estetskih sklonosti i opredjeljenja te stečene razine dramske i kulturne pismenosti.

PRIKAZ MEĐUSOBNOG ODNOSA DOMENA PO CIKLUSIMA⁶

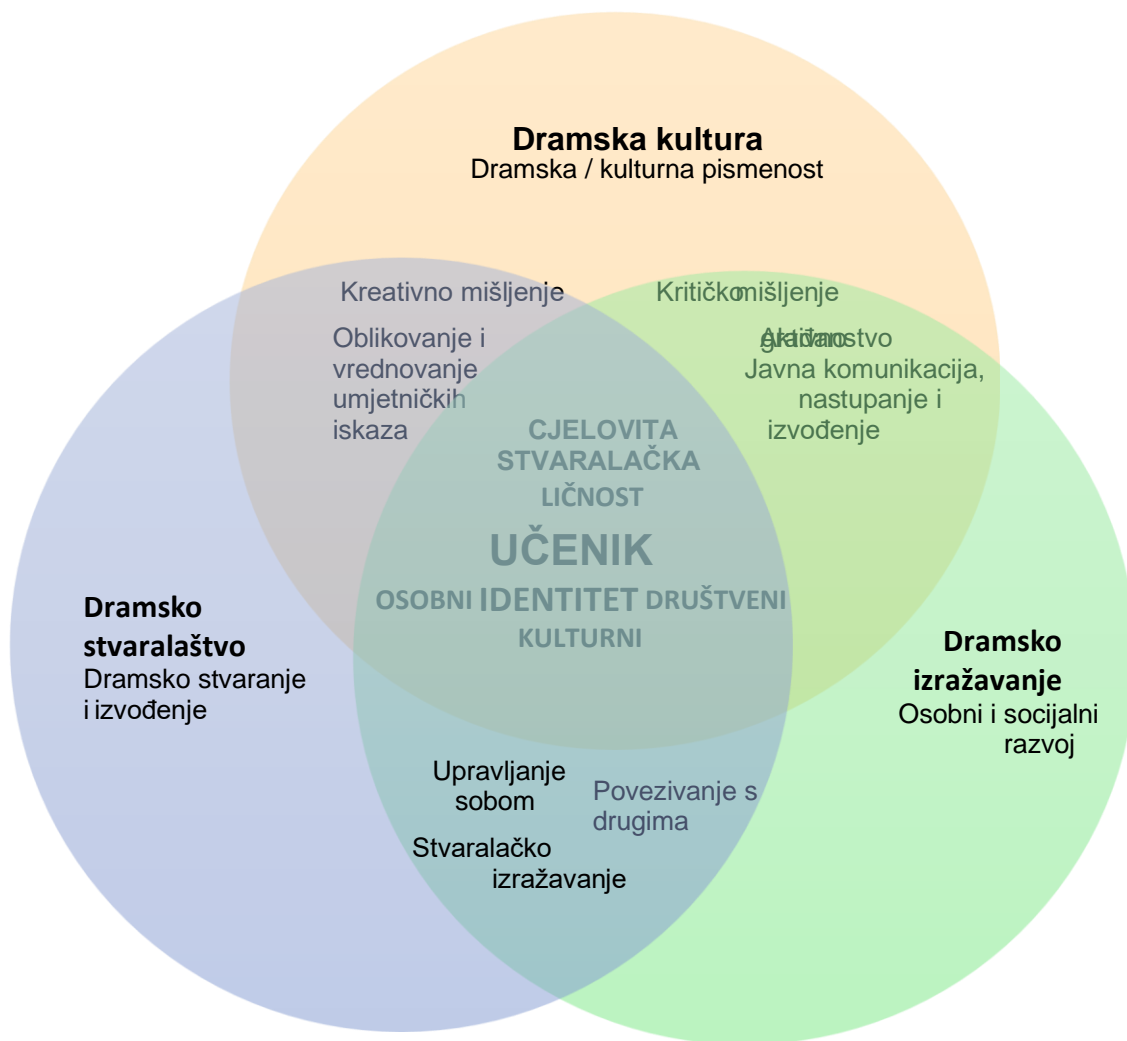
---

⁶ S obzirom na to da predloženi tekst Kurikula predstavlja prijedlog završnog dijela budućeg cjelovitog kurikula Dramskog odgoja kojim će biti obuhvaćeni svi stupnjevi i segmenti odgojno-obrazovnog sustava, ovdje donosimo prikaz domena u

Premda povezani zajedničkim sadržajima i metodama rada, ishodi domena dramskoga odgoja različitog su opsega na pojedinim stupnjevima odgojno-obrazovnog procesa.

(Prikazani odnosi, oblikovani na temelju individualnih iskustava i procjena, približno su prikazani te mogu varirati i poprimiti drukčiji izgled ovisno o stupnju (ciklusu) odgojno-obrazovnog procesa, kontekstu, nastavnim potrebama te varijabilnim vidovima dramskoga rada kao što su sastav, iskustva i sposobnosti nastavne skupine.)

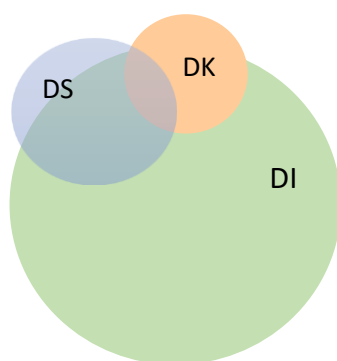
Grafički prikaz domena

U 1. ciklusu (*Slika 1*) dominiraju ciljevi i ishodi domene *dramsko izražavanje*, usmjereni poglavito na stjecanje i razvoj osnovnih vještina u području osobnog i socijalnog razvoja.

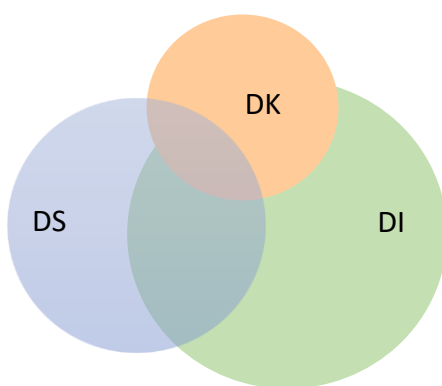
---

svim ciklusima, kako bismo jasnije istaknuli dinamiku njihova razvoja i međusobnog odnošenja tijekom cijelog odgojnoobrazovnog procesa, od predškolske do srednjoškolske dobi.

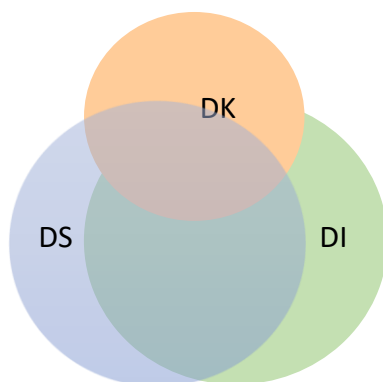
Slika 1

Ostvarivanjem ciljeva i ishoda *dramskog izražavanja* u 1. ciklusu stvaraju se psihorazvojne pretpostavke za proširenje ciljeva i ishoda u domeni *dramskog stvaralaštva* u 2. ciklusu (Slika 2).

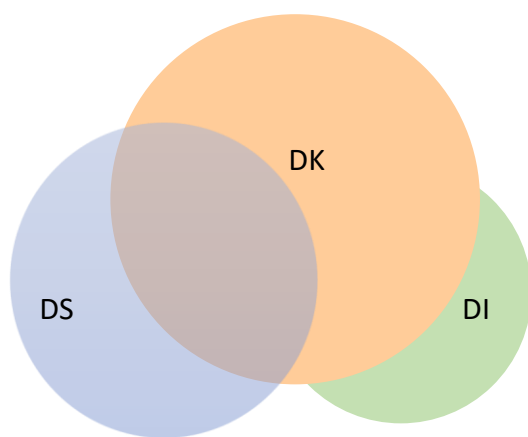
Slika 2

U 3. ciklusu ciljevi i ishodi *dramskoga stvaralaštva* opsegom se izjednačuju i u velikoj mjeri stapaju s ciljevima i ishodima *dramskog izražavanja*, a povećava se i opseg ishoda u domeni *dramske kulture* (stjecanje dramske/kulturne pismenosti) (Slika 3).

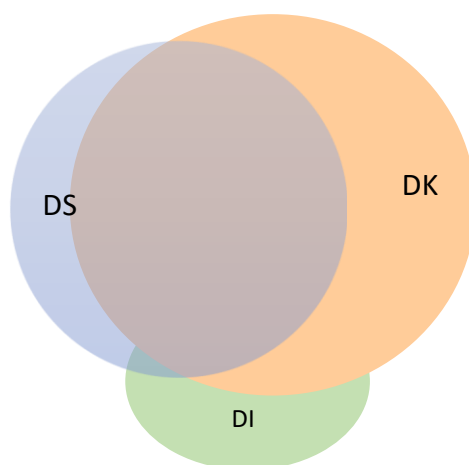
Slika 3

Opseg ishoda u domeni *dramske kulture* u 4. ciklusu bitno se širi te uključuje većinu ishoda drugih dviju domena (Slika 4).

Slika 4

U 5. ciklusu ishodi *dramskoga stvaralaštva* uvelike se stapaju s ishodima *dramske kulture* jer se u pravilu ostvaruju kroz forme i sadržaje te domene. Isto vrijedi i za ishode u domeni *dramsko izražavanje* (Slika 5)

Slika 5

D. ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI, SADRŽAJI I RAZINE USVOJENOSTI PO DOMENAMA

Osnovna škola Dramski odgoj – 70 sati godišnje

Odgojno-obrazovni ishodi odnose se na 1. ciklus i dio 2. ciklusa (1., 2., 3. i 4 razred OŠ).

A. Dramsko izražavanje		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju ciklusa
OŠ DO CKL 1 A.1.1. Učenik sudjeluje u dramskim aktivnostima.	<ul style="list-style-type: none"> - aktivno sudjeluje u dramskim igrama i vježbama slijedeći dogovorena pravila - razlikuje prihvatljiva od neprihvatljivih ponašanja u dramskoj igri - raduje se suradnji s drugima poštujući njihove osjećaje i ideje - izvodi dramske aktivnosti samostalno, u paru i u skupini	
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Vođeni i samostalni dramski zadatci i aktivnosti kojima se potiče pozitivna radna atmosfera i suradničko učenje: dramske igre upoznavanja i kontakta (<i>predstavljanje imenom i pokretom, rukovanje, pozdravljanje riječju i gestom, vjetar puše za..., pletimo mrežu</i> i sl.) <ul style="list-style-type: none"> - dramske vježbe suradnje i povjerenja (<i>vođenje slijepca, vođenje zvukom, kolumbijska hipnoza</i> i sl.) - motivacijske vježbe i postupci (<i>vođena mašta, što sve može biti ovaj predmet, lik na plakatu</i> i sl.)		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Učitelj/dramski pedagog stvara poticajno okruženje za izvođenje dramskih aktivnosti. Nastavni proces izvodi u obliku radionica na kojima se učenici aktivno kreću prostorom.		
Vrednovanje: formativno tehnikama vrednovanja kojima se poštuju učenikove potrebe i mogućnosti.		
OŠ DO CKL 1 A.1.2. Učenik oblikuje svoje reakcije na razne vrste poticaja dramskim izražavanjem.	<ul style="list-style-type: none"> - izražava se dramskim igranjem (riječju, pokretom, zvukom, mimikom, gestom) i/ili crtežom na zadani poticaj - zamišlja i prenosi se u situaciju, lik i predmet - izražava i opisuje svoje misli, ideje i osjećaje tijekom i nakon izvođenja dramskih aktivnosti	
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: <ul style="list-style-type: none"> - dramske vježbe senzibilizacije i doživljajnosti (<i>ljetna kiša, staklena kobra</i> i sl.) - dramske vježbe osjetilnosti i uživljanja (<i>vođena mašta, vođena improvizacija, zamišljeni predmet, osjetilno pamćenje, zamišljeni sugovornik</i> i sl.)		

<p>- dramski postupci rada sa skupinom (<i>razgovor u krugu, rad u malim skupinama</i>)</p>		
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:</p> <p>Zadani poticaji (vizualni, zvučni, predmetni, tekstni) primjereni su učenikovim doživljajnim i spoznajnim mogućnostima te tematski povezani s interesima učenika i njegovom životnom stvarnošću.</p> <p>Učitelj/dramski pedagog vrednuje razinu usvojenosti ishoda tehnikama formativnog vrednovanja poštujući učenikove potrebe i mogućnosti.</p>		
<p>OŠ DO CKL 1 A.1.3.</p> <p>Učenik primjenjuje dramske aktivnosti za istraživanje sebe i svoje okoline.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - primjenjuje dramske postupke, igre i vježbe za osvježavanje svojih emocija i emocionalnih stanja - pripovijeda o događajima i likovima iz svakodnevnog života - izražava mišljenje o postupcima likova (sudionicima) u dramskim improvizacijama - uspoređuje postupke s vlastitim postupcima i postupcima osoba koje ga okružuju - razvija strategije rješavanja sukoba jednostavnijim dramskim tehnikama - procjenjuje uz pomoć učitelja zadovoljstvo svojim radom i rezultatima 	
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:</p> <p>Dramske aktivnosti i zadatci kojima se razvijaju osobni potencijali te upoznaju i istražuju međuljudski odnosi, sukobi i problemi, razvija društvena svijest i osjetljivost te stječu vještine socijalne komunikacije:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dramske igre i vježbe opuštanja, koncentracije, koordinacije i kontakta, suradnje i povjerenja - dramski postupci za upoznavanje i istraživanje međuljudskih odnosa, sukoba i problema te problema u prirodi (zamrznute slike, vrući stolac, dijagram stavova, improvizacije na temu) - zadatci za poticanje vještina suradničkog rada i razvoja društvene svijesti (rad u parovima i malim skupinama, improvizirani dijalog, improvizacija na zadanu ili odabranu temu, procesna drama, pripremanje i izvođenje igrokaza i sl.) 		
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:</p> <p>Teme dramskih zadataka odnose se na situacije iz stvarnog života (problemske situacije u obitelji, razredu i školi).</p> <p>Za uspješno ostvarivanje ishoda preporučuju se i oblici integrirane i projektne nastave te realizacija školskih projekata koji mogu uključiti i sudionike iz lokalne zajednice.</p>		
<p>Vrednovanje: formativno tehnikama vrednovanja kojima se poštuju učenikove potrebe i mogućnosti.</p>		

<p>OŠ DO CKL 1 A.1.4. Učenik izvodi dramske vježbe razvijajući komunikacijske i scenske vještine.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - usvaja vještine javne komunikacije - razvija govor i glas, govor tijela, kretanje u prostoru, odnos prema sugovornicima i publici - razvija jezične kompetencije: proširuje rječnik; točno intonira rečenice i naglašava riječi - javno nastupa: govori, recitira dječje pjesme, izvodi scenske igre i igrokaze 	
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dramske tehnike i postupci poticanja osobne izražajnosti: <i>kipovi, ritam-mašina</i> i sl. - Izvedbene aktivnosti kojima se razvijaju scenske, komunikacijske, izražajne i jezične sposobnosti učenika te vještine javnoga nastupanja i izvođenja: <p>dramske: individualne izvedbe i nastupi (pripovijedanje, recitacija), skupne izvedbe i nastupi (izvođenje igrokaza, scenske igre i sl.), individualni i skupni performansi i sl.</p> <p>druge izvedbene aktivnosti: govorne izvedbe na sceni te u elektroničkim medijima – spikerstvo, voditeljstvo, prezentacije i sl.</p>		
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:</p> <p>Učitelj/dramski pedagog na svakom satu provodi različite kreativne jezične aktivnosti u procesu dramske igre kojima potiče razgovor i sudjelovanje učenika u govornom činu.</p> <p>Pri odabiru tekstova poštuje načelo od jednostavnijega prema složenome. Tekstovi i dramski zadatci/situacije su jednostavni iz svakidašnjeg života ili poznatih priča te svojim značenjem, smislom i sadržajem podržavaju jezični razvoj učenika.</p> <p>Ishode je moguće ostvariti i (priprema i nastupanje) oblicima integrirane i projektne nastave, u projektima unutar škole ili u suradnji s vanjskim partnerskim ustanovama, u prigodama i na priredbama (svečanostima, obljetnicama, smotrama, festivalima i sl.), u vlastitoj te u drugim školama, u lokalnoj i široj zajednici.</p>		
<p>Vrednovanje: razina usvojenosti ishoda tehnikama formativnog vrednovanja s poštovanjem učenikovih potreba i mogućnosti, a može ga se i brojčano ocijeniti za izniman trud i timski rad u zajedničkim izvedbenim aktivnostima.</p>		

B. Dramsko stvaralaštvo		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju ciklusa
OŠ DO B.1.1. Učenik razlikuje osnovne oblike dramskog/scenskog stvaranja.	<ul style="list-style-type: none"> - nabraja oblike dramskog stvaranja - razlikuje individualne i skupne oblike dramskog stvaranja - opisuje i uspoređuje oblike dramskog stvaranja prema zadanim kriterijima 	<ul style="list-style-type: none"> - razlikuje oblike dramskoga rada
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:</p> <p>Sadržaji su primjereni dobi i interesu učenika.</p> <p>Oblici individualnog dramskog stvaranja: pripovijedanje, recitacija, dramska/scenska igra</p> <p>Oblici skupnog dramskog/scenskog stvaranja: dramska/scenska igra, igrokaz, lutkarski igrokaz i sl.</p>		
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:</p> <p>Za dramske stvaralačke zadatke koriste se sadržaji iz književnosti, iz dramske i drugih umjetnosti, iz stvarnog života (problemske situacije, sukobi, međuljudski odnosi i sl.)</p> <p>Učitelj/dramski pedagog vrednuje razinu usvojenosti ishoda tehnikama formativnog i sumativnog vrednovanja.</p>		
OŠ DO B.1.2. Učenik oblikuje dramske/scenske uratke prema raznim poticajima.	<ul style="list-style-type: none"> - koristi se jezičnim vještinama radi oblikovanja dramskih/scenskih uradaka u kojima dolazi do izražaja kreativno mišljenje (oblikuje dramske/scenske uratke jezičnim vještinama) - istražuje i slobodno radi na temi koja mu je bliska - oblikuje samostalno i/ili s drugima uratke primjenjujući svoje znanje o dramskim oblicima rada - razvija vlastiti potencijal za stvaralaštvo 	<ul style="list-style-type: none"> - s razumijevanjem sudjeluje u dramskom/scenskom stvaranju prema raznim poticajima
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:</p> <p>Dramski/scenski oblici: recitacija, pripovijedanje, improvizirani prizor, scenska igra, igrokaz, lutkarski igrokaz, kazalište sjena</p> <p>Neverbalne scenske forme: mimoski/plesni nastup, glazbeno-scenski oblici</p> <p>Sadržajni poticaji za dramsko stvaranje: osobna iskustva, mašta učenika; književni i drugi tekstovi primjereni dobi i iskustvu (slikopriča, slikovnica, kratka pripovijetka, bajka, dječja pjesma, kratki igrokaz, zagonetka).</p> <p>Učitelj/dramski pedagog sadržajne poticaje može temeljiti na sadržajima drugih nastavnih predmeta i međupredmetnih tema.</p>		
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:</p> <p>Za dramske stvaralačke zadatke koriste se sadržaji iz književnosti, iz dramske i drugih umjetnosti, iz stvarnog života (problemske situacije, sukobi, međuljudski odnosi i sl.).</p>		

Povezanost s nastavom materinskog jezika i književnosti, s drugim umjetničkim predmetima te međupredmetnim temama <i>Osobni i socijalni razvoj, Građanski odgoj i obrazovanje, Održivi razvoj, IKT.</i>		
OŠ DO CKL 1 B.1.3. Učenik izvodi dramske/scenske uratke.	<ul style="list-style-type: none"> - izvodi jednostavnije dramske/scenske uratke - izvodi individualne i skupne dramske/scenske uratke - vrednuje vlastitu izvedbu, izvedbe drugih i zajedničku izvedbu 	<ul style="list-style-type: none"> - prema smjernicama izvodi vlastite i skupne dramske uratke
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:</p> <p>Dramski/scenski oblici: recitacija, pripovijedanje, improvizirani prizor, scenska igra, igrokaz, lutkarski igrokaz, kazalište sjena.</p> <p>Neverbalne scenske forme: mimski/plesni oblici, glazbeno-scenski oblici.</p>		
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:</p> <p>Učitelj/dramski pedagog organizira proces dramskoga rada, odabire i ostvaruje vrste aktivnosti na temelju procjene potreba, interesa i potencijala nastavne skupine.</p>		
OŠ DO CKL 1 B.1.4. Učenik oblikuje vizualne i zvučne sadržaje za dramsku/scensku izvedbu.	<ul style="list-style-type: none"> - izrađuje kostime, lutke, scenografiju i rekvizitu uz pomoć učitelja - odabire glazbu uz pomoć učitelja - kreira/improvizira ritamske i melodijske cjeline glasom, pljeskanjem, lupkanjem, koračanjem i/ili udaraljka - snima ritamske i melodijske cjeline uz pomoć učitelja - crta/slika plakat za izvedbu 	<ul style="list-style-type: none"> - stvaralački se izražava i oblikuje dopunske sadržaje dramskih/scenskih izvedbi prema smjernicama
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:</p> <p>Kreiranje i izrada kostima, lutaka, scenografije i rekvizite; oblikovanje (izvođenje, odabir) zvuka.</p>		
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:</p> <p>Učitelj/dramski pedagog koncipira dopunske stvaralačke zadatke na temelju procjene individualnih potencijala i sklonosti učenika.</p>		

C. Dramska kultura		
odgojno-obrazovni ishodi	razrada ishoda	odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju ciklusa
<p>OŠ DO CKL 1 C.1.1.</p> <p>Učenik prepoznaje vrste dramske/scenske umjetnosti za djecu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - uočava obilježja dramskoga rada i dramske/scenske umjetnosti za djecu u izvedbenim medijima - opisuje vrste dramske/scenske umjetnosti za djecu 	<ul style="list-style-type: none"> - prepoznaje vrste dramskog odgojnog rada i dramske/scenske umjetnosti
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:</p> <p>Načini dramskoga rada i oblikovanja: oblici individualnog i skupnog rada (vođeni i samostalni dramski zadatci); dramske igre, vježbe i tehnike; aktivnosti dramskog izražavanja i stvaranja; oblici individualnog i skupnog scenskog izvođenja i sl.; scenski govor i pokret; priprema i izvođenje dramskih/scenskih formi itd.</p> <p>Izvedbeni mediji: kazalište, film, televizija, radio, digitalni mediji i drugi izvedbeni mediji</p> <p>Vrste i žanrovi dramske/scenske umjetnosti i dramskog odgojnog rada: lutkarski igrokaz/lutkarska predstava, predstava za djecu, scenska igra, performans, kazalište sjena, procesna drama itd.</p>		
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:</p> <p>Od učenika se ne traži korištenje stručne terminologije.</p> <p>Učitelj – dramski pedagog organizira proces dramskoga rada i odabire sadržaje nastave u skladu s godišnjim izvedbenim nastavnim planom i programom te na temelju procjene individualnih i skupnih interesa i potencijala učenika u nastavnoj skupini.</p>		
<p>OŠ DO CKL 1 C.1.2.</p> <p>Učenik izražava mišljenje o djelima dramske/scenske umjetnosti za djecu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - iskazuje svoj doživljaj o dramskoj/scenskoj umjetnosti za djecu crtežom, slikom, govorom ili kraćim pisanim rečenicama - razgovara s ostalim učenicima o dramskim/scenskim djelima za djecu koje je gledao - povezuje ih sa svojim životnim i gledateljskim iskustvom - preporučuje pogledana dramska/scenska djela za djecu drugim učenicima 	
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:</p> <p>Djela dramske/scenske umjetnosti: kazališna predstava za djecu i drugi predstavljački izvedbeni oblici za djecu.</p> <p>Procesi i rezultati dramskog rada u kojima učenik sudjeluje: prezentacije i izvedbe uradaka tijekom procesa individualnog i skupnog stvaralaštva i izražavanja, dramski zadaci i izvedbe u okviru integrirane nastave te školskih projekata, školskih igrokaza, individualni i skupni scenski nastupi unutar i izvan škole.</p>		
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:</p>		

Učitelj/dramski pedagog planira i organizira proces dramskoga rada i odabire sadržaje (ne nužno sve navedene) na temelju procjene individualnih i skupnih interesa i potencijala učenika u nastavnoj skupini, kao i na temelju njihovih ishoda i postignuća.

Poželjno je da učenik s učiteljem (dramskim pedagogom) najmanje jednom tijekom godine posjeti dječje kazalište ili neku drugu kulturnu ustanovu gdje se izvode predstave i/ili dramskopedagoške radionice za djecu.

Vrednovanje: formativno tehnikama vrednovanja kojima se poštuju učenikove potrebe i mogućnosti.

OŠ DO CKL 1 C.1.3.

Učenik iskazuje vlastiti doživljaj stvaranja i rezultata dramskoga rada u kojemu sudjeluje.

- opisuje svoj doživljaj stvaranja dramskih radova
- obrazlaže mišljenje o rezultatima dramskoga rada u kojima sudjeluje

Vrednovanje: formativno tehnikama vrednovanja kojima se poštuju učenikove potrebe i mogućnosti.

Preporučena dramskopedagoška literatura i izvori:

- Gruić, Iva. 2002. *Prolaz u zamišljeni svijet. Procesna drama ili drama u nastajanju*. Golden marketing. Zagreb.
- Boal, Augusto. 2009. *Igre za glumce i ne-glumce*. Hrvatski centar za dramski odgoj. Zagreb.
- Gottesman, Deb; Mauro, Buzz. 2006. [Umijeće javnog nastupa: osvojite govornicu koristeći se glumačkim vještinama. Naklada Jesenski i Turk](#). Zagreb.
- *Igram se, a učim. Dramski postupci u razrednoj nastavi*. 2009. Ur. Radetić-Ivetić, Jadranka. Hrvatski centar za dramski odgoj. Zagreb.
- Ladika, Zvezdana. 1970. *Dijete i scenska umjetnost*. Školska knjiga. Zagreb.
- Ladika, Zvezdana; Čečuk, Slavenka; Dević, Đurđica. *Dramske igre*. 2024. Hrvatski centar za dramski odgoj u suradnji sa Savezom društva *Naša djeca* Hrvatske. Zagreb.
- Nemec, Iva. 2023. *Početnica kamišibaja*. Kaleido. Buzet.
- Rimac Jurinović, Maša. 2022. *Kako djeca opisuju svoje kazalište*. Učiteljski fakultet sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.
- Scher, Anna; Verrall, Charles. 2005. [100+ ideja za dramu](#). Hrvatski centar za dramski odgoj. Zagreb.
- Scher, Anna; Verrall, Charles. 2006. [Novih 100+ ideja za dramu](#). Hrvatski centar za dramski odgoj. Zagreb.
- Škuflić-Horvat, Ines. 2022. *Metodičke osnove rada s djecom i mladima u području dramskoga stvaralaštva*. Doktorski rad. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb. Str. Dodati <https://dr.nsk.hr/islandora/object/ffzg:6027>
- Velički, Vladimira. 2024. *Pričanje priča – stvaranje priča. Povratak izgubljenom govoru*. ALFA d.d. Zagreb
- *Zamisli, doživi, izrazi! Dramske metode u nastavi hrvatskog jezika*. 2008. Ur. Lugomer, Valentina. Hrvatski centar za dramski odgoj. Zagreb.
- *Odgoj za građanstvo, odgoj za život. Priručnik aktivnih metoda za građanski odgoj i obrazovanje s primjerima dobre prakse*. 2017. Ur. Čubrilo, Snježana; Krušić, Vladimir; Rimac Jurinović, Maša. Hrvatski centar za dramski odgoj – Školska knjiga. Zagreb. http://www.hcdo.hr/wp-content/uploads/downloads/2017/03/P91557_Odgoj_za_građanstvo.pdf

- *Kaos prije premijere. Zbirka igrokaza za djecu.* 2014. Ur. Škuflić-Horvat, Ines; Sviben, Maja. Teatar Tirena. Zagreb.
- *Maštoplov. Zbirka igrokaza za djecu i mlade.* 2002. Ur. Škuflić Horvat, Ines. Dramski studio Tirena. Zagreb.
- *Panika u Strahogradu : zbirka igrokaza za djecu i mlade.* 2005. Ur. Škuflić Horvat, Ines. Dramski studio Tirena. Zagreb.
- *Poticanje kvalitete u dramskome stvaralaštvu.* Zbornik radova. Bilješke sa simpozija. 2018. 2. Znanstveno- umjetnički simpozij o dramskome odgoju. Ur. Gruić, Iva; Rimac Jurinović, Maša; Vukojević, Zrinka. Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.http://dramskapedagogija.ufzg.hr/wpcontent/uploads/2019/11/zbornikZbornikRadova_3101_small.pdf
- Kodrić, Ana. 2013. *Jezik na pozornici.* Hrvatska sveučilišna naklada. Zagreb.
- Škarić, Ivo. 1982. *U potrazi za izgubljenim govorom.* Školska knjiga. Zagreb.
- *Znam, razmišljam, sudjelujem. Priručnik za nastavnike. Pomoć u provedbi građanskog odgoja i obrazovanja.* 2013. Ur. Zenzerović Šloser, Iva. Centar za mirovne studije - Mreža mladih Hrvatske. Zagreb.

Osnovna škola Dramski odgoj – 70 sati godišnje

Odgojno-obrazovni ishodi odnose se na dio 2. ciklusa i 3. ciklus (5., 6., 7. i 8. razred OŠ).

A. Dramsko izražavanje		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju ciklusa
<p>OŠ DO CKL 2 i 3 A.1. Učenik aktivno sudjeluje u dramskim aktivnostima usvajajući pravila dramskoga rada.</p>	<p>– izvodi dramske igre i vježbe primjenjujući pravila o započinjanju, odvijanju i završavanju aktivnosti, o preuzimanju i igranju uloge, o interakciji s drugima (prema Škuflić-Horvat: 12, 28)*** – zamišlja i prenosi se u situaciju, lik, predmet, pojavu (prema Škuflić-Horvat: 104, 120) – oblikuje zvuk, riječ (govor i glas), pokret, kretanje</p>	
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dramske igre i vježbe zamišljanja, uživljanja, koncentracije, izražajnosti • igranje uloga • vođene dramske igre i vježbe, igre upoznavanja, kontakta, vježbe suradnje i povjerenja, <i>jednostavna improvizacija; pantomima; igra memoriranja</i> u kojoj su ljudski parovi umjesto sličica; tehnike osobne izražajnosti (npr. <i>kipovi, hodaj kao, glasaj se kao, zvučne slike</i>)* i dr. <p>Učitelj/dramski pedagog planira i organizira proces dramskoga rada, odabire i ostvaruje vrste aktivnosti na temelju procjene potreba, interesa i potencijala učeničke skupine.</p> <p>*prema <i>Odgoj za građanstvo, odgoj za život. Priručnik aktivnih metoda za građanski odgoj i obrazovanje s primjerima dobre prakse.</i> 2017. Ur. Čubrilo, Snježana; Krušić, Vladimir; Rimac Jurinović, Maša. Hrvatski centar za dramski odgoj – Školska knjiga. Zagreb. http://www.hcdo.hr/wp-content/uploads/downloads/2017/03/P91557_Odgoj_za_građanstvo.pdf</p> <p>***Škuflić-Horvat, <i>Metodičke osnove rada s djecom i mladima u području dramskoga stvaralaštva.</i> 2022. https://dr.nsk.hr/islandora/object/ffzg:6027</p>		
<p>Vrednovanje formativno: razina uključenosti u izvedbu, razina samostalnosti u izvedbi, primjena pravila i konvencija, razina koncentracije, zamišljanja, uživljanja te prihvaćanja akcije i interakcije...</p>		

<p>OŠ DO CKL 2 i 3 A.2. Učenik izražava svoje osjećaje, stavove i uvjerenja dramskim aktivnostima.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – primjenjuje dramske igre i vježbe u osvješćivanju svojih osjećaja, stavova i uvjerenja: analizira i opisuje svoje osjećaje, misli, ideje tijekom i nakon izvođenja dramskih aktivnosti – komentira, prihvaća i daje prijedloge za promjene – prepoznaje potrebu za vježbom i osnaživanjem svojih izvedbenih vještina – izvodi dramske aktivnosti pojedinačno, u paru i u skupini – promatra i sluša druge – poštuje osjećaje, vještine i ideje drugih u skupini – usklađuje svoj rad sa svojim parom i/ili skupinom 	<ul style="list-style-type: none"> – prema smjernicama oblikuje, izvodi i komentira dramsku aktivnost u kojoj izražava svoje osjećaje, stavove i uvjerenja
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:</p> <p>Dramske aktivnosti i zadatci kojima se razvijaju osobni potencijali, osobine i vještine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dramske igre i vježbe opuštanja, koncentracije, spretnosti, koordinacije i suradnje • vježbe osjetilnosti i uživanja: <i>vođena mašta, vođena improvizacija, zamišljeni predmet, osjetilno pamćenje, zamišljeni sugovornik</i> i sl. • individualni oblici rada: <i>monolog na zadanu temu, unutrašnji monolog, razgovor sa zamišljenim sugovornikom, zamišljena problemska situacija</i> i dr. • zadatci za razvoj društvene svijesti i vještina suradničkog rada: rad u paru i malim skupinama (<i>improvizirani dijalog, improvizacija na zadanu temu, oblikovanje problemskih situacija, sukoba</i> i sl.) 		
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:</p> <p>Teme dramskih zadataka sadržaji su iz stvarnog života primjerene učeničkoj dobi (problemske situacije, sukobi, međuljudski odnosi i sl. koje učenici mogu sami ponuditi), zatim iz neknjiževnih i književnih tekstova, iz medija, iz dramske i drugih umjetnosti i područja.</p> <p>Učitelj/dramski pedagog planira i organizira proces dramskoga rada, odabire i ostvaruje vrste aktivnosti na temelju procjene potreba, interesa i potencijala učeničke skupine.</p> <p>Povezanost s međupredmetnim temama: <i>Osobni i socijalni razvoj, Učiti kako učiti.</i></p>		
<p>OŠ DO CKL 2 i 3 A.3. Učenik dramskim aktivnostima istražuje društvene odnose te odnos ljudi prema prirodi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – primjenjuje dramske postupke, igre i vježbe za osvješćivanje problema u društvu i prirodi: prepoznaje tuđe osjećaje, stavove i uvjerenja izražena u zajedničkim dramskim igrama i vježbama – prihvaća (propisanu/dogovorenu) interakciju – osmišljava i predstavlja događaje, situacije, likove s temama iz svakodnevnog života kojima osvješćuje 	<ul style="list-style-type: none"> – prema smjernicama oblikuje i komentira dramske aktivnosti za istraživanje međuljudskih odnosa i razvoj društvene svijesti

	<p>probleme među vršnjacima, u školi, obitelji, zajednici, društvu, svijetu (diskriminacija i netrpeljivosti, nasilje, stereotipi i predrasude, problemi ovisnosti te problemi ljudskog odnosa prema prirodi)</p> <p>– objašnjava odnose među likovima (sudionicima) dramskih igara i vježba</p> <p>– povezuje predstavljene likove i događaje s vlastitim životnim iskustvom u užoj i široj društvenoj zajednici</p> <p>– oblikuje situacije, likove i postupke kojima se potiču pozitivni odnosi u društvu (empatija, tolerancija, suradničko rješavanje problema, nenasilno rješavanje sukoba i sl.); istražuje mogućnosti rješavanja problema</p> <p>– potiče odgovoran odnos prema prirodi</p> <p>– razvija kritičku svijest, humanistički svjetonazor, ekološku svijest</p>	
--	---	--

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

Dramske aktivnosti i zadatci kojima se upoznaju i istražuju međuljudski odnosi, sukobi i problemi, razvija društvena svijest i osjetljivost te stječu vještine socijalne komunikacije:

- dramske igre i vježbe koncentracije, koordinacije i kontakta, suradnje i povjerenja
- dramske tehnike i metode za upoznavanje i istraživanje međuljudskih odnosa, sukoba i problema te problema u prirodi: *zamrznute slike, vrući stolac, dijagram stavova, improvizacije na temu* (oblikovanje problemskih situacija i sukoba), metode kazališta potlačenih i sl.
- dramski postupci za poticanje vještina raspravljanja, polemike, dogovaranja i zajedničkog rješavanja problema (*rasprava, debata, simulacija suđenja, forum-kazalište* i sl.)
- zadatci za poticanje vještina suradničkog rada i razvoj društvene svijesti: rad u parovima i malim skupinama (*improvizirani dijalog, improvizacija na zadanu ili odabranu temu, procesna drama, forum-kazalište, ogrtač stručnjaka, kamišibaj*, pripremanje i izvođenje predstava, javnih nastupa i dr.).

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

Za teme dramskih zadataka koriste se sadržaji iz stvarnog života primjereni učeničkoj dobi: problemske situacije, sukobi, međuljudski odnosi (obitelj, škola, prijatelji), osobine ljudi, aktualni problemi zajednice, društva i sl.; motivi iz neknjiževnih i književnih tekstova, iz medija te dramske i drugih umjetnosti, iz povijesti i sl.

Ishode je moguće ostvariti i oblicima integrirane i projektne nastave kao i uključivanjem sudionika iz lokalne zajednice.

Učitelj/dramski pedagog planira i organizira proces dramskoga rada, odabire i ostvaruje vrste aktivnosti na temelju procjene potreba, interesa i potencijala učeničke skupine.

Povezanost s međupredmetnim temama: *Osobni i socijalni razvoj, Građanski odgoj i obrazovanje, Održivi razvoj, Učiti kako učiti.*

<p>OŠ DO CKL 2 i 3 A.4.</p> <p>Učenik primjenjuje konvencije scenske i javne izvedbe razvijajući svoje izvedbene vještine.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – upoznaje se s konvencijama javnog nastupanja i komuniciranja i primjenjuje ih u dramskim igrama, vježbama i drugim aktivnostima – izvodi vježbe za razvoj govora i glasa – izvodi vježbe za osvježavanje govora tijela, kretanja u prostoru, odnosa prema sugovornicima i publici – proširuje rječnik – primjenjuje govorne vrednote, upotrebljava različite jezične idiome i njihovu svrhu u kontekstu dramske aktivnosti i scenske izvedbe – javno izvodi/govori zadane i improvizirane sadržaje 	<p>– prema smjernicama primjenjuje konvencije javnoga nastupa i razvija izvedbene vještine</p>
--	---	--

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

- navedeni u OŠ DO CKL 2 i 3 A1., A.2. i A.3.
- primjeri temeljnih scenskih konvencija: svako kretanje po sceni treba imati svoj razlog; ne zaklanjati suigrače na sceni, posebno kad govore i kad je na njima pozornost gledatelja i sl. (Škuflić-Horvat: 103, 119)***

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

Ishode je moguće ostvariti i (priprema i nastupanje) oblicima integrirane i projektne nastave, na priredbama i drugim izvedbenim prigodama.

Povezanost s nastavom materinskoga i stranoga jezika te međupredmetnim temama *Osobni i socijalni razvoj, Učiti kako učiti, Građanski odgoj i obrazovanje, Održivi razvoj.*

Učitelj/dramski pedagog planira i organizira proces dramskoga rada, odabire i ostvaruje vrste aktivnosti na temelju procjene potreba, interesa i potencijala učeničke skupine.

***Škuflić-Horvat, Ines. 2022. *Metodičke osnove rada s djecom i mladima u području dramskoga stvaralaštva.* Doktorski rad. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.

B. Dramsko stvaralaštvo		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju ciklusa
<p>OŠ DO CKL 2 i 3 B.1.</p> <p>Učenik primjenjuje znanje o dramskim oblicima i konvencijama u stvaralačkom procesu izražavajući svoje ideje, osjećaje, stavove.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – razlikuje dramske oblike i elemente – odabire temu, sadržaj i oblike rada prema raznovrsnim poticajima i s obzirom na to što želi istražiti i/ili izraziti dramskom formom – obrazlaže svoje odabire – oblikuje samostalno i u suradnji radove primjenjujući svoje znanje o dramskim elementima – dramska situacija / scenska radnja, sukob, odnosi likova (Škuflić-Horvat: 122, odnosno 138)***, oblicima, konvencijama, kazališnim kodovima, znakovima – oblikuje dramski lik – povezuje manje cjeline dramskim (redateljskim) načinima i rješenjima u jednu cjelinu – analizira i objašnjava proces rada, značenja, radove i izvedbene vještine, uvježbava ih, usklađuje, razvija 	<ul style="list-style-type: none"> – prema smjernicama primjenjuje i obrazlaže mogućnosti i oblike dramskoga izražavanja u procesu dramskog stvaranja
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oblici individualnog dramskog stvaranja: <i>improvizirani prizor, monolog, pripovijedanje, kamišibaj, recitacija, oblikovanje dramske uloge/lika</i>, neverbalni oblici (mimski, plesni, glazbeno-scenski, <i>stand-up</i> nastup i dr.) dramsko pisanje, oblikovanje autorske predstave i sl. • Oblici i načini skupnog dramskog stvaranja: skupno oblikovanje dramskih radova, igrokaza, predstava, filma, <i>hepeninga</i>, medijskih projekata, performansa i sl. • Smjernice za oblikovanje lika: <i>Tko si?</i> (kao lik); <i>Gdje se nalaziš?</i> (mjesto radnje); <i>Koje je vrijeme?</i> (koje je doba dana/godine); <i>Što radiš?</i> (radnja); <i>Zbog čega to radiš?</i> (motiviranost lika); <i>Zašto si ovdje?</i> (uzrok radnje); <i>Što se može dogoditi?</i> (posljedice radnje); <i>Što si ti sugovorniku? Što je on tebi?</i> (odnosi među likovima) (Škuflić-Horvt: 128, 144)*** • Neke od kazališnih konvencija (osim navedenih u OŠ DO A.4.): izravno obraćanje glumaca publici, obraćanje publici iz lika (i/ili pripovjedača), nerealistična/realistična scenografija, kostim kao znak, jedan glumac – više likova... (Rimac Jurinović: 71)**** • Kazališni kodovi: glas, riječi, geste, pokret, zvuk, predmet, svjetlo, prostorni i vremenski odnosi – simbolička pismenost, tj. sposobnost čitanja i oblikovanja znakova simbola (prema Krušić: 30)** <p>Motivi i teme za dramsko stvaranje: osobna iskustva, stavovi i mašta učenika; značajni fenomeni i problemi suvremenog života i kulture (formiranje osobnih i društvenih vrijednosti i identiteta, svjetonazorski sukobi i</p>		

izazovi, mjesto pojedinca u globalnom društvu itd.); sadržaji iz stvarnog i fikcionalnog svijeta; neknjiževni i književni tekstovi; sadržaji iz drugih umjetnosti; predlošci dramske književnosti, kazališna baština; sadržaji iz povijesti i drugih nastavnih predmeta, kulturnih tradicija (mitovi, priče, legende, povijesni događaji i ličnosti itd.)

Učitelj/dramski pedagog planira i organizira proces dramskoga rada, odabire i ostvaruje vrste aktivnosti na temelju procjene potreba, interesa i potencijala učeničke skupine.

**Krušić, Vladimir. 2018. *Kazalište i pedagogija*. Hrvatski centar za dramski odgoj – Disput. Zagreb.

***Škuflić-Horvat, Ines. 2022. *Metodičke osnove rada s djecom i mladima u području dramskoga stvaralaštva*. Doktorski rad. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.

****Rimac Jurinović, Maša. 2022. *Kako djeca opisuju svoje kazalište*. Učiteljski fakultet sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.

<p>OŠ DO CKL 2 i 3 B.2.</p> <p>Učenik oblikuje vizualne, zvučne i multimedijske sadržaje te ih objedinjuje s drugim dramskim elementima i dijelovima u procesu dramskog stvaranja.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – odabire i ostvaruje stvaralačke zadatke prema vlastitim sklonostima – kreira kostime, scenografiju i rekvizite – stvara filmske i video zapise, snima – oblikuje glazbu, zvuk, svjetlo – oblikuje multimedijske sadržaje uporabom IK tehnologije – objedinjuje sadržaje i izražajna sredstva u smislenu i logičnu cjelinu 	<ul style="list-style-type: none"> – oblikuje i objedinjuje dramske sadržaje u stvaralačkom procesu, logički i smisljeno
--	--	---

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

- Oblici individualnog dramskog stvaranja: *improvizirani prizor, monolog, pripovijedanje, kamišibaj, recitacija, oblikovanje dramske uloge/lika*, neverbalni oblici (mimski, plesni, glazbeno-scenski, *stand-up* nastup i dr.) dramsko pisanje, oblikovanje autorske predstave i sl.
- Oblici i načini skupnog dramskog stvaranja: skupno oblikovanje dramskih radova, igrokaza, predstava, filma, *hepeninga*, medijskih projekata, performansa i sl.
- Smjernice za oblikovanje lika: *Tko si?* (kao lik); *Gdje se nalaziš?* (mjesto radnje); *Koje je vrijeme?* (koje je doba dana/godine); *Što radiš?* (radnja); *Zbog čega to radiš?* (motiviranost lika); *Zašto si ovdje?* (uzrok radnje); *Što se može dogoditi?* (posljedice radnje); *Što si ti sugovorniku? Što je on tebi?* (odnosi među likovima) (Škuflić-Horvt: 128, 144)
- Neke od kazališnih konvencija (osim navedenih u OŠ DO A.4.): izravno obraćanje glumaca publici, obraćanje publici iz lika (i/ili pripovjedača), nerealistična/realistična scenografija, kostim kao znak, jedan glumac – više likova... (Rimac Jurinović: 71)
- Kazališni kodovi: glas, riječi, geste, pokret, zvuk, predmet, svjetlo, prostorni i vremenski odnosi – simbolička pismenost, tj. sposobnost čitanja i oblikovanja znakova simbola (prema Krušić: 30)
- Vrste stvaralačkog oblikovanja: stvaranje dramskog teksta; oblikovanje scenskog govora i pokreta; glumačko oblikovanje dramskih likova i situacija; kreiranje dramaturških i redateljskih rješenja (žanrovskih, stilskih); kreiranje ostalih dramskih/scenskih sadržaja [vizualnih, zvučnih, multimedijskih] itd.

Povezanost s nastavom materinskoga jezika, stranih jezika te međupredmetnim temama: *Osobni i socijalni razvoj, Građanski odgoj i obrazovanje, Održivi razvoj, IKT*

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

Učenik svoje radove može prikupljati i dokumentirati u učeničkoj mapi.

Učitelj/dramski pedagog planira i organizira proces dramskoga rada, odabire i ostvaruje vrste aktivnosti na temelju procjene potreba, interesa i potencijala učeničke skupine.

<p>OŠ DO CKL 2 i 3 B.3. Učenik izvodi cjelovito dramsko/scensko djelo kao rezultat stvaralačkog procesa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – uvježbava izvedbu – priprema rekvizite, kostime i druge materijale potrebne za izvedbu – izvodi odgovorno i usredotočeno svoje dramske uloge u cjelovitom djelu – priprema i dijeli (prema potrebi) ulaznice, plakate, letke, najave i sl. – dramske oblike u cjelini izvodi pred različitim publikama i bez publike – analizira i komentira izvedbu	<p>– izvodi vlastite i skupne dramske radove odgovorno i usredotočeno</p>
--	--	---

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

- Oblici individualnog dramskog stvaranja: *improvizirani prizor, monolog, pripovijedanje, kamišibaj, recitacija, oblikovanje dramske uloge/lika*, neverbalni oblici (mimski, plesni, glazbeno-scenski, *stand-up* nastup i dr.) dramsko pisanje, oblikovanje autorske predstave i sl.
- Oblici i načini skupnog dramskog stvaranja: skupno oblikovanje dramskih radova, igrokaza, predstava, filma, *hepeninga*, medijskih projekata, performansa i sl.
- Smjernice za oblikovanje lika: *Tko si?* (kao lik); *Gdje se nalaziš?* (mjesto radnje); *Koje je vrijeme?* (koje je doba dana/godine); *Što radiš?* (radnja); *Zbog čega to radiš?* (motiviranost lika); *Zašto si ovdje?* (uzrok radnje); *Što se može dogoditi?* (posljedice radnje); *Što si ti sugovorniku? Što je on tebi?* (odnosi među likovima) (Škuflić-Horvt: 128, 144)
- Neke od kazališnih konvencija (osim navedenih u OŠ DO A.4.): izravno obraćanje glumaca publici, obraćanje publici iz lika (i/ili pripovjedača), nerealistična/realistična scenografija, kostim kao znak, jedan glumac – više likova... (Rimac Jurinović: 71)
- Kazališni kodovi: glas, riječi, geste, pokret, zvuk, predmet, svjetlo, prostorni i vremenski odnosi – simbolička pismenost, tj. sposobnost čitanja i oblikovanja znakova simbola (prema Krušić: 30)

Učitelj/dramski pedagog planira i organizira proces dramskoga rada, odabire i ostvaruje vrste aktivnosti na temelju procjene potreba, interesa i potencijala učeničke skupine.

C. Dramska kultura		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju ciklusa
<p>OŠ DO CKL 2 i 3 C.1.</p> <p>Učenik razlikuje vrste, oblike i žanrove dramske/scenske umjetnosti.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – prepoznaje obilježja dramske umjetnosti (konvencije, kodovi i znakovi)* i dramskog rada u raznim izvedbenim medijima i kontekstima – objašnjava osnovne pojmove: dramska radnja, dramska situacija, monolog, dijalog, scenski prostor i sl. – analizira i tumači priču, likove, vizualne i zvučne elemente, glumu, režijska rješenja i druge elemente – razlikuje vrste i žanrove dramske umjetnosti 	<ul style="list-style-type: none"> – razlikuje vrste, oblike i žanrove te njihova obilježja i povezanost sastavnica
<p>OŠ DO CKL 2 i 3 C.2.</p> <p>Učenik obrazlaže osobni doživljaj i mišljenje o gledanim djelima dramske/scenske umjetnosti.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – izražava usmeno, pismeno i izvedbeno osobni doživljaj i o djelima dramske/scenske umjetnosti – povezuje ih sa svojim životnim i gledateljskim iskustvom te sa znanjima i iskustvima iz kulture i drugih područja – obrazlaže kako djelo utječe na oblikovanje njegovog mišljenja i stavova 	<ul style="list-style-type: none"> – obrazlaže osobni doživljaj i mišljenje o gledanim djelima dramske/scenske umjetnosti
<p>OŠ DO CKL 2 i 3 C.3.</p> <p>Učenik objašnjava osobni doživljaj i mišljenje o procesima i rezultatima dramskoga rada u kojima sudjeluje.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – objašnjava svoj doživljaj o procesima i rezultatima dramskoga rada u kojem sudjeluje – objašnjava kako proces i rezultati dramskog rada oblikuju njegove stavove i mišljenje te ih uspoređuje s drugima 	<ul style="list-style-type: none"> – objašnjava osobni doživljaj i mišljenje o procesima i rezultatima dramskoga rada u kojima sudjeluje.
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda C.1, C.2 i C.3.: (osim primjera navedenih u područjima Dramskoga izražavanja i Dramskog stvaralaštva)</p>		

- Vrste i žanrovi dramske/scenske umjetnosti i dramskog odgojnog rada: komedija, drama, tragedija, opera, mjuzikl, sapunica, performans, forum-kazalište, drama/kazalište za odgoj, procesna drama itd.
- Djela dramske/scenske umjetnosti: pisana dramska ili dramatizirana djela, igrokaz, kazališna predstava, performans i drugi predstavjački izvedbeni oblici (filmski, radijski, televizijski, internetski).
- Procesi i rezultati dramskog rada u kojima učenik sudjeluje: pisanje dramatizacija, autorskih dramskih tekstova; prezentacije i izvedbe radova tijekom procesa individualnog i skupnog stvaralaštva i izražavanja.

Oblici individualnog i skupnog rada (vođeni i samostalni dramski zadatci; dramske metode, igre, vježbe, tehnike i sl.); dramsko pisanje; glumačko, dramaturško i redateljsko oblikovanje; scenski govor i pokret; priprema i izvođenje predstave itd.

Vrednovanje: formativno – razina razumljivog i argumentiranog doživljaja i mišljenja o djelima dramske/scenske umjetnosti koja je čitao, gledao te o procesima i rezultatima dramskoga rada u kojima sudjeluje.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Dramske kulture:

Učitelj/dramski pedagog planira i organizira proces dramskoga rada i odabire sadržaje na temelju procjene individualnih i skupnih interesa i potencijala učenika u nastavnoj skupini, kao i na temelju njihovih ishoda i postignuća ostvarenih u prethodnom dramskom radu.

Povezanost ovoga područja (OŠ DO CKL 2 i 3 C.1, C.2.) s nastavom materinskog jezika, književnosti, drugih umjetničkih i društveno-humanističkih odgojno-obrazovnih područja te međupredmetnim temama.

Preporučena dramskopedagoška literatura i izvori:

- Boal, Augusto. 2009. *Igre za glumce i ne-glumce*. Hrvatski centar za dramski odgoj. Zagreb.
- Breber, Katarina i dr. 2020. *Igrom do sporazumijevanja*. Teatar Tirena. Zagreb.
- Gottesman, Deb; Mauro, Buzz. 2006. [Umijeće javnog nastupa: osvojite govornicu koristeći se glumačkim vještinama](#). Naklada Jesenski i Turk. Zagreb.
- Gruić, Iva. 2002. *Prolaz u zamišljeni svijet. Procesna drama ili drama u nastajanju*. Golden marketing. Zagreb.
- Kodrić, Ana. 2013. *Jezik na pozornici*. Hrvatska sveučilišna naklada. Zagreb.
- Krušić, Vladimir. 2018. *Kazalište i pedagogija*. Hrvatski centar za dramski odgoj – Disput. Zagreb
- Ladika, Zvezdana; Čečuk, Slavenka; Dević, Đurđica. *Dramske igre*. 1983. Savez društva „Naša djeca“. Zagreb.
- Ladika, Zvezdana; Čečuk, Slavenka; Dević, Đurđica. *Dramske igre*. 2024. Hrvatski centar za dramski odgoj u suradnji sa Savezom društva „Naša djeca“ Hrvatske. Zagreb.
- Nemeč, Iva. 2023. *Početnica kamišibaja*. Kaleido. Buzet.
- Nemet Flegar, Željka. 2016. *Kazališna improvizacija, jezik i komunikacija*. Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti. Osijek.
- *Ne raspravljaj, igranj! Priručnik forum-kazališta*. 2009. Ur. Krušić, Vladimir. HCDO – Pili poslovi d.o.o. Zagreb.
- Rimac Jurinović, Maša. 2022. *Kako djeca opisuju svoje kazalište*. Učiteljski fakultet sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.

- Scher, Anna; Verrall, Charles. 2005. *100+ ideja za dramu*. Hrvatski centar za dramski odgoj. Zagreb.
- Scher, Anna; Verrall, Charles. 2006. *Novih 100+ ideja za dramu*. Hrvatski centar za dramski odgoj. Zagreb.
- Škarić, Ivo. 1982. *U potrazi za izgubljenim govorom*. Školska knjiga. Zagreb.
- Škuflić-Horvat, Ines. 2022. *Metodičke osnove rada s djecom i mladima u području dramskoga stvaralaštva*. Doktorski rad. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.
<https://dr.nsk.hr/islandora/object/ffzg:6027>
- *Zamisli, doživi, izrazi! Dramske metode u nastavi hrvatskog jezika*. 2008. Ur. Lugomer, Valentina. Hrvatski centar za dramski odgoj – Pili-poslovi d.o.o. Zagreb.
- *Odgoj za građanstvo, odgoj za život. Priručnik aktivnih metoda za građanski odgoj i obrazovanje s primjerima dobre prakse*. 2017. Ur. Čubrilo, Snježana; Krušić, Vladimir; Rimac Jurinović, Maša. Hrvatski centar za dramski odgoj – Školska knjiga. Zagreb.
http://www.hcdo.hr/wp-content/uploads/downloads/2017/03/P91557_Odgoj_za_građanstvo.pdf
- *Poticanje kvalitete u dramskome stvaralaštvu. Zbornik radova. Bilješke sa simpozija*. 2018.
2. Znanstveno-umjetnički simpozij o dramskome odgoju. Ur. Gruić, Iva; Rimac Jurinović, Maša; Vukojević, Zrinka. Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.
http://dramskapedagogija.ufzg.hr/wpcontent/uploads/2019/11/zbornikZbornikRadova_3101_small.pdf
- *Znam, razmišljam, sudjelujem. Priručnik za nastavnike. Pomoć u provedbi građanskog odgoja i obrazovanja*. 2013. Ur. Zenzerović Šloser, Iva. Centar za mirovne studije – Mreža mladih Hrvatske. Zagreb.
- *Kaos prije premijere. Zbirka igrokaza za djecu*. 2014. Ur. Škuflić-Horvat, Ines; Sviben, Maja. Teatar Tirena. Zagreb.
- *Maštoplov. Zbirka igrokaza za djecu i mlade*. 2002. Ur. Škuflić Horvat, Ines. Dramski studio Tirena. Zagreb.
- *Panika u Strahogradu: zbirka igrokaza za djecu i mlade*. 2005. Ur. Škuflić Horvat, Ines. Dramski studio Tirena. Zagreb.
- *Pobuna likova: zbornik dramskih tekstova*. 2023. Teatar Tirena. Zagreb.
- *Igram se, a učim. Dramski postupci u razrednoj nastavi*. 2009. Ur. Radetić-Ivetić, Jadranka. Hrvatski centar za dramski odgoj. Zagreb.

Srednja škola Dramski odgoj – 70 sati godišnje (64 sata godišnje u završnom razredu)

Odgojno-obrazovni ishodi odnose se na cijelo srednjoškolsko razdoblje (4. i 5. ciklus) kako u četverogodišnjim školama (274 nastavnih sati), tako i u trogodišnjima (204 sata nastave). Struktura nastave i realizacija ishoda razlikovat će se ovisno o vrsti škole te godini/razredu učenja i poučavanja, zatim o potrebama i ciljevima učenja i poučavanja naznačenima u izvedbenim godišnjim kurikulumima, kao i o procjeni individualnih potreba, interesa i potencijala učenika.

A. Dramsko izražavanje		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju ciklusa
<p>SŠ DO A.1. Učenik se izražava dramskim aktivnostima.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – upoznaje konvencije dramskoga rada i aktivnosti – primjenjuje konvencije u svom radu – izvodi dramske aktivnosti – odgovorno surađuje s drugima u dramskim aktivnostima 	<p>– izražava se prema smjernicama dramskim aktivnostima primjenjujući konvencije dramskog rada</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Oblici dramskog rada i aktivnosti: vođeni i samostalni dramski zadatci, dramske igre i vježbe, aktivnosti dramskog izražavanja, oblici individualnog i skupnog scenskog izvođenja.</p>		
<p>SŠ DO A.2. Učenik primjenjuje dramske aktivnosti za osvještavanje i razvoj svoje osobnosti i potencijala.</p>	<p>Dramskim izražavanjem:</p> <ul style="list-style-type: none"> - izvodi dramske aktivnosti razvijajući pozitivnu sliku o sebi - opisuje svoje osjećaje doživljene tijekom aktivnosti i uspoređuje ih s drugima - dramskom aktivnošću iskazuje osobne stavove i uvjerenja - upravlja svojim osjećajima primjenjujući dramske aktivnosti 	<p>– prema smjernicama usvaja i osviješteno primjenjuje dramske aktivnosti za razvoj vlastite osobnosti i potencijala</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Dramske aktivnosti i zadatci kojima se razvijaju osobni potencijali, osobine i vještine:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dramske igre i vježbe opuštanja, koncentracije, spretnosti, koordinacije i suradnje - vježbe osjetilnosti i uživanja: <i>vođena mašta, vođena improvizacija, zamišljeni predmet, osjetilno pamćenje, zamišljeni sugovornik i sl.</i> 		

- individualni oblici rada: *monolog na zadanu temu, unutrašnji monolog, razgovor sa zamišljenim sugovornikom, zamišljena problemska situacija* i dr.
- zadatci za razvoj društvene svijesti i vještina suradničkog rada: rad u paru i malim skupinama (improvizirani dijalog, improvizacija na zadanu temu, oblikovanje problemskih situacija, sukoba i sl.)

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

Nastavnik/dramski pedagog organizira proces dramskog rada i strukturira dramske zadatke na temelju procjene individualnih potreba, interesa i potencijala učenika u nastavnoj skupini.

Za dramske zadatke koriste se sadržaji iz stvarnog života (problemske situacije, sukobi, međuljudski odnosi i sl.), iz književnosti te dramske i drugih umjetnosti, iz povijesti i sl.

U ostvarivanju ovog ishoda nastava predmeta Dramski odgoj blisko se povezuje s međupredmetnim temama *Osobni i socijalni razvoj* i *Učiti kako učiti*.

SŠ DO A.3.

Učenik primjenjuje dramske aktivnosti za istraživanje međuljudskih odnosa i razvoj društvene svijesti.

Dramskim izražavanjem:

- istražuje međuljudske odnose, ponašanja i stavove u užem i širem društvenom okružju
- prepoznaje teme i probleme svakodnevnog života i međuljudskih odnosa te stereotipe i predrasude u međuljudskim odnosima

– prema smjernicama uspješno primjenjuje dramske aktivnosti za istraživanje međuljudskih odnosa i razvoj društvene svijesti

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

- Primjeri tema i problema iz svakodnevnog života i međuljudskih odnosa: oblici diskriminacije i netrpeljivosti, vrste nasilja, tlačenja i zlostavljanja, problemi ovisnosti i dr.
- Dramske aktivnosti i zadatci kojima se upoznaju i istražuju međuljudski odnosi, sukobi i problemi, razvija društvena svijest i osjetljivost te stječu vještine socijalne komunikacije:

- dramske igre i vježbe koncentracije, koordinacije i kontakta, suradnje i povjerenja

- dramski postupci za upoznavanje i istraživanje međuljudskih odnosa, sukoba i problema: *zamrznute slike, vrući stolac, dijagram stavova, improvizacije na temu* (oblikovanje problemskih situacija i sukoba), metode “kazališta potlačenih” i sl.

- dramski postupci za poticanje kritičkog mišljenja, dogovaranja i zajedničkog rješavanja problema: rasprava, debata, simulacija suđenja, *forum-kazalište* i sl.

- zadatci za poticanje vještina suradničkog rada i razvoj društvene svijesti: rad u parovima i malim skupinama (*improvizirani dijalog, improvizacija na zadanu ili odabranu temu, procesna drama, forum-kazalište, ogrtač stručnjaka, pripremanje i izvođenje predstava, javnih nastupa* i dr.)

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

Nastavnik/dramski pedagog organizira proces dramskoga rada na temelju procjene potreba, interesa i potencijala nastavne skupine.

Za teme dramskih zadataka koriste se sadržaji iz stvarnog života (problemske situacije, sukobi, međuljudski odnosi, aktualni problemi zajednice, društva i sl.), iz književnosti te dramske i drugih umjetnosti, iz medija, iz povijesti i sl.

U ostvarivanju ovog ishoda nastava predmeta Dramski odgoj blisko se povezuje s međupredmetnim temama *Osobni i socijalni razvoj, Građanski odgoj i obrazovanje, Održivi razvoj te Učiti kako učiti*. Za uspješno ostvarivanje ishoda preporučuju se i oblici integrirane i projektne nastave te realizacija školskih projekata koji mogu uključiti i sudionike iz lokalne zajednice.

<p>SŠ DO A.4. Učenik primjenjuje konvencije i vještine javnog nastupanja i izvođenja.</p>	<p>Dramskim i drugim izvedbenim aktivnostima:</p> <ul style="list-style-type: none"> - usvaja vještine javne komunikacije - izvodi vježbe za razvoj govora i glasa - izvodi vježbe za osvježavanje govora tijela, kretanja u prostoru, odnosa prema sugovornicima i publici - javno izvodi/govori zadane ili improvizirane tekstove primjenjujući konvencije različitih vrsta javnog nastupanja i komuniciranja 	<p>– prema smjernicama uspješno primjenjuje konvencije scenskog i javnog nastupa</p>
---	---	--

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

Izvedbene aktivnosti kojima se razvijaju scenske, komunikacijske, izražajne i jezične sposobnosti učenika te vještine javnog nastupanja i izvođenja:

- dramske: individualne izvedbe i nastupi (monolog, pripovijedanje, recitacija, oblikovanje dramskih uloga

i dr.), skupne izvedbe i nastupi (scenski i filmski uradci i ostvaraji, izvođenje predstave i sl.),

improvizacijske igre i natjecanja ('impro-liga'), individualni i skupni performansi i sl.

- druge izvedbene aktivnosti: individualni nastupi i govorne izvedbe na sceni te u elektroničkim medijima (spikerstvo, voditeljstvo, konferansa, govornički nastupi, improvizacijski individualni nastupi ('stand-up' i dr.), javna izlaganja, prikazi i prezentacije i sl.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

Nastavnik/dramski pedagog organizira izvedbene aktivnosti i nastupe na temelju procjene potreba, interesa i potencijala učenika te nastavne skupine u cjelini.

Ishod je moguće ostvariti i sudjelovanjem (priprema i nastupanje) u oblicima integrirane i projektne nastave, u projektima unutar škole ili u suradnji s vanjskim partnerskim ustanovama (unutar i izvan odgojno-obrazovnog sustava, u zemlji i inozemstvu), u prigodama i na priredbama (svečanostima, obljetnicama, smotrama, festivalima i sl.) u vlastitoj te u drugim školama, u lokalnoj i široj zajednici, u zemlji i inozemstvu.

U ostvarivanju ovog ishoda nastava predmeta Dramski odgoj povezuje se s međupredmetnim temama *Osobni i socijalni razvoj, Učiti kako učiti, Građanski odgoj i obrazovanje, Održivi razvoj te s predmetnom nastavom materinskog i stranih jezika*.

Preporučena dramskopedagoška literatura i izvori:

- Gottesman, Deb; Mauro, Buzz. 2006. *Umijeće javnog nastupa: osvojite govornicu koristeći se glumačkim vještinama*. Naklada Jesenski i Turk. Zagreb
- Gruić, Iva. 2002. *Prolaz u zamišljeni svijet. Procesna drama ili drama u nastajanju*. Golden marketing. Zagreb
- Kodrić, Ana. 2013. *Jezik na pozornici*. Hrvatska sveučilišna naklada. Zagreb.
- Nemet Flegar, Željka. 2016. *Kazališna improvizacija, jezik i komunikacija*. Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti. Osijek.
- *Poticanje kvalitete u dramskom stvaralaštvu. Zbornik radova. Bilješke sa simpozija*. 2018. 2. Znanstveno-umjetnički simpozij o dramskom odgoju. Ur. Gruić, Iva; Rimac Jurinović, Maša; Vukojević, Zrinka. Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.

http://dramskapedagogija.ufzg.hr/wpcontent/uploads/2019/11/zbornikZbornikRadova_3101_small.pdf

- Scher, Anna; Verrall, Charles. 2005. *100+ ideja za dramu*. Hrvatski centar za dramski odgoj. Zagreb.
- Scher, Anna; Verrall, Charles. 2006. *Novih 100+ ideja za dramu*. Hrvatski centar za dramski odgoj. Zagreb.
- *Zamisli, doživi, izrazi! Dramske metode u nastavi hrvatskog jezika*. 2008. Ur. Lugomer, Valentina. Hrvatski centar za dramski odgoj. Zagreb.
- Škarić, Ivo. 1982. *U potrazi za izgubljenim govorom*. Školska knjiga. Zagreb.
- *Odgoj za građanstvo, odgoj za život. Priručnik aktivnih metoda za građanski odgoj i obrazovanje s primjerima dobre prakse*. 2017. Ur. Čubrilo, Snježana; Krušić, Vladimir; Rimac Jurinović, Maša. Hrvatski centar za dramski odgoj – Školska knjiga. Zagreb.
http://www.hcdo.hr/wpcontent/uploads/downloads/2017/03/P91557_Odgoj_za_građanstvo.pdf
- *Znam, razmišljam, sudjelujem. Priručnik za nastavnike. Pomoć u provedbi građanskog odgoja i obrazovanja*. 2013. Ur. Zenzerović Šloser, Iva. Centar za mirovne studije - Mreža mladih Hrvatske. Zagreb.

B. Dramsko stvaralaštvo		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju ciklusa
<p>SŠ DO B.1. Učenik razlikuje oblike i konvencije dramskog/scenskog stvaranja.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - razlikuje oblike i konvencije individualnog dramskog stvaranja - razlikuje složenije oblike i konvencije skupnog dramskog stvaranja - izvodi oblike individualnog i skupnog dramskog stvaranja 	<p>– prepoznaje oblike i konvencije dramskog/scenskog stvaranja</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Oblici i konvencije individualnog dramskog stvaranja: <i>monolog, pripovijedanje, recitacija, oblikovanje dramskih uloga, dramsko pisanje, samostalni scenski nastup, oblikovanje autorske predstave</i> i sl. Složeniji oblici i načini skupnog dramskog stvaranja: skupno oblikovanje i izvođenje dramskih uradaka i ostvaraja, sudjelovanje u oblikovanju i izvođenju predstave, filma, hepeninga, performansa i sl.</p>		
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Nastavnik/dramski pedagog organizira nastavni proces i odabire sadržaje nastave u skladu s godišnjim izvedbenim kurikulumom nastavne skupine s kojom radi te na temelju procjene individualnih i skupnih interesa i potencijala učenika u nastavnoj skupini, kao i na temelju njihovih iskustava i postignuća ostvarenih u prethodnom dramskom radu. Za dramske stvaralačke zadatke koriste se sadržaji iz književnosti, iz dramske i drugih umjetnosti, iz stvarnog života (problemske situacije, sukobi, međuljudski odnosi i sl.), iz povijesti i kulturnih tradicija (mitovi, priče, legende itd.) i sl. U ostvarivanju ovog ishoda nastava predmeta Dramski odgoj blisko se povezuje s nastavom materinskog jezika i književnosti te drugih umjetničkih predmeta i područja.</p>		

<p>SŠ DO B.2.</p> <p>Učenik stvara dramske i scenske radove.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - oblikuje, samostalno i s drugima, dramske radove i ostvaraje prema raznovrsnim sadržajnim poticajima - izražava svoje misli, osjećaje, ideje i stavove skupnim i individualnim oblicima dramskoga stvaranja - primjenjuje za vlastito autorsko stvaranje oblike i konvencije dramskog i scenskog stvaranja 	<p>– prema smjernicama stvara dramske i scenske radove</p>
---	--	--

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

Dramski/scenski oblici: jednostavnije forme (monolog, recitacija, pripovijedanje, improvizirani prizor i sl.); oblikovanje dramskih likova, situacija i prizora; neverbalne scenske forme (mimske/plesne predstave, glazbeno-scenski oblici); složeniji oblici skupnog dramskog stvaranja (dramske predstave, filmovi, multimedijски projekti, performansi i sl.)

Vrste stvaralačkog oblikovanja: stvaranje dramskog teksta; oblikovanje scenskog govora i pokreta; glumačko oblikovanje dramskih likova i situacija; kreiranje dramaturških i redateljskih rješenja (žanrovskih, stilskih); kreiranje ostalih sadržaja dramskih/scenskih ostvaraja [vizualnih, zvučnih, multimedijских] itd.

Oblici autorskog dramskog stvaranja: dramsko pisanje (dramatizacija ne-dramskog sadržaja [literarnog, novinskog, usmenog, iz drugih umjetnosti, osobnih priča i sl.], pisanje malih dramskih formi [monolog, dijalog, sukob, problemska situacija i sl.], autorski dramski tekst); individualni scenski nastup [monodrama, performans, stand-up nastup i sl.]; oblikovanje autorske predstave prema vlastitom ili odabranom dramskom predlošku (dramaturška, režijska, stilska i žanrovska rješenja); kreiranje vizualnih, akustičkih (glazbenih, zvukovnih i sl.) te multimedijских sadržaja predstave itd.

Sadržajni poticaji za dramsko stvaranje: osobna iskustva, stavovi i mašta učenika; značajni fenomeni i problemi suvremenog života i kulture; sadržaji i pripovijesti iz stvarnog i fikcionalnog svijeta; književni i drugi tekstovi te sadržaji iz drugih umjetnosti; predlošci dramske književnosti i kazališne baštine; sadržaji iz povijesti te kulturnih tradicija (mitovi, priče, legende, povijesni događaji i ličnosti itd.)

Gdje god može, nastavnik (dramski pedagog) sadržajne poticaje za realizaciju ishoda traži u područjima i sadržajima drugih nastavnih predmeta i međupredmetnih tema:

- u nastavnom području materinskog jezika i književnosti: uprizorenje odabranih dramskih djela; glumačko oblikovanje likova književnih djela; dramatizacija književnih djela i sl.
- u nastavnom području umjetničkih predmeta: uprizorenje dramskih/scenskih djela i žanrova pojedinih epoha kulturne i umjetničke povijesti; oblikovanje vlastita kulturno-umjetničkog izraza
- u nastavnom području međupredmetnih tema Osobni i socijalni razvoj, Građanski odgoj i obrazovanje i Održivi razvoj: stvaralačko dramsko oblikovanje i uprizorenje važnih fenomena i tema suvremenog života i kulture (formiranje osobnih i društvenih vrijednosti i identiteta, svjetonazorski sukobi i izazovi, mjesto pojedinca u globalnom društvu itd.)

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

Nastavnik/dramski pedagog organizira nastavni proces i odabire sadržaje nastave u skladu s godišnjim izvedbenim kurikulumom nastavne skupine s kojom radi te na temelju procjene individualnih i skupnih interesa i potencijala učenika u nastavnoj skupini, kao i na temelju njihovih ishoda i postignuća ostvarenih u prethodnom dramskom radu.

Za dramske stvaralačke zadatke koriste se sadržaji iz književnosti, iz dramske i drugih umjetnosti, iz stvarnog života (problemske situacije, sukobi, međuljudski odnosi i sl.), iz povijesti i kulturnih tradicija (mitovi, priče, legende itd.) i sl.

U ostvarivanju ovog ishoda nastava predmeta Dramski odgoj blisko se povezuje s nastavom materinskog jezika i književnosti, s drugim umjetničkim predmetima i područjima, a može se povezati i s drugim predmetima društveno-humanističkog područja, s međupredmetnim temama Osobni i socijalni razvoj, Građanski odgoj i obrazovanje, Održivi razvoj te Uporaba IKT.

Učenik svoje radove prikuplja i dokumentira u učeničkoj mapi.

SŠ DO B.3.

Učenik stvaralački oblikuje vizualne, zvučne i multimedijske sadržaje u dramskoj/scenskoj izvedbi.

- Prema vlastitim sklonostima odabire i ostvaruje stvaralačke zadatke:
- kreira kostime, scenografiju i rekvizitu
- ostvaruje filmske i video zapise, snima
- oblikuje glazbu, zvuk, svjetlo
- oblikuje multimedijske sadržaje uporabom IK tehnologije

– prema smjernicama stvara oblikujući dopunske sadržaje dramskih i scenskih radova

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

Dopunski sadržaji dramske/scenske izvedbe: kreiranje i izrada kostima, scenografije i rekvizite; snimanje filmskih i video zapisa; oblikovanje (skladanje, izvođenje, odabir) glazbe i zvuka; oblikovanje svjetla i vizualne (likovne) dimenzije izvedbe; oblikovanje multimedijskih sadržaja izvedbe uporabom IK tehnologije.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

Nastavnik (dramski pedagog) koncipira dopunske stvaralačke zadatke na temelju procjene individualnih potencijala i sklonosti učenika. U ostvarivanju ovog ishoda Dramski odgoj blisko se povezuje s nastavom drugih umjetničkih predmeta i područja, s nastavom materinskog jezika i književnosti te s međupredmetnom temom Uporaba IH tehnologije.

Učenik dopunske sadržaje koje je oblikovao dokumentira u učeničkoj mapi.

SŠ DO B.4.

Učenik izvodi cjelovite dramske radove.

- izvodi individualne i skupne autorske dramske i scenske radove

– prema smjernicama izvodi vlastite i skupne dramske i scenske radove

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

Dramski/scenski izvedbeni oblici: jednostavnije forme (monolog, recitacija, pripovijedanje, improvizirani prizor i sl.); scensko izvođenje dramskih likova, situacija i prizora; neverbalne scenske forme (mimske, plesne i glazbeno-scenske izvedbe); izvođenje složenijih formi skupnog dramskog stvaranja (predstave, filmovi, multimedijski projekti, performansi i sl.); izvođenje ostalih sadržaja dramskih/scenskih ostvaraja [vizualnih, zvučnih, multimedijskih]) itd.

Izvedbeni oblici pogodni za vlastite autorske ostvaraje: individualni scenski nastup prema vlastitu ili odabranom tekstu [monolog, monodrama, recital, performans, stand-up nastup i sl.]; izvođenje autorske predstave prema vlastitom ili odabranom dramskom predlošku (dramaturška, režijska, stilska i žanrovska rješenja); izvođenje vizualnih, akustičkih (glazbenih, zvukovnih i sl.) te multimedijских sadržaja predstave itd.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

Nastavnik (dramski pedagog) organizira proces dramskoga rada i koncipira izvedbene stvaralačke zadatke na temelju procjene individualnih i skupnih interesa i potencijala učenika u nastavnoj skupini.

U ostvarivanju ovog ishoda nastava predmeta Dramski odgoj blisko se povezuje s nastavom materinskog jezika i književnosti, s drugim umjetničkim predmetima i područjima te s međupredmetnim temama Osobni i socijalni razvoj, Učiti kako učiti, Građanski odgoj i obrazovanje te Održivi razvoj.

Za scensko oblikovanje i izvođenje dramskih uradaka i ostvaraja nastavnik (dramski pedagog) i učenici služe se IK tehnologijom.

Učenik izvedbe svojih uradaka i ostvaraja prikuplja i dokumentira u učeničkoj mapi.

Preporučena dramskopedagoška literatura i izvori:

- Boal, Augusto. 2009. *Igre za glumce i ne-glumce*. Hrvatski centar za dramski odgoj. Zagreb.
- Gruić, Iva. 2002. *Prolaz u zamišljeni svijet. Procesna drama ili drama u nastajanju*. Golden marketing. Zagreb.
- *Kaos prije premijere. Zbirka igrokaza za djecu*. 2014. Ur. Škuflić-Horvat, Ines; Sviben, Maja. Teatar Tirena. Zagreb.
- *Maštoplov. Zbirka igrokaza za djecu i mlade*. 2002. Ur. Škuflić Horvat, Ines. Dramski studio Tirena. Zagreb.
- Nemet Flegar, Željka. 2016. *Kazališna improvizacija, jezik i komunikacija*. Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti. Osijek.
- *Ne raspravljaj, igranj! Priručnik forum-kazališta*. 2009. Ur. Krušić, Vladimir. HCDO – Pili poslovi d.o.o. Zagreb.
- Rimac Jurinović, Maša. 2022. *Kako djeca opisuju svoje kazalište*. Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.
- *Panika u Strahogradu : zbirka igrokaza za djecu i mlade*. 2005. Ur. Škuflić Horvat, Ines. Dramski studio Tirena. Zagreb.
- Scher, Anna; Verrall, Charles. 2005. *100+ ideja za dramu*. Hrvatski centar za dramski odgoj. Zagreb.
- Scher, Anna; Verrall, Charles. 2006. *Novih 100+ ideja za dramu*. Hrvatski centar za dramski odgoj. Zagreb.
- *Zamisli, doživi, izrazi! Dramske metode u nastavi hrvatskog jezika*. 2008. Ur. Lugomer, Valentina. Hrvatski centar za dramski odgoj. Zagreb.
- *Poticanje kvalitete u dramskome stvaralaštvu. Zbornik radova. Bilješke sa simpozija*. 2018. 2. Znanstveno-umjetnički simpozij o dramskome odgoju. Ur. Gruić, Iva; Rimac Jurinović, Maša; Vukojević, Zrinka. Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb. http://dramskapedagogija.ufzg.hr/wpcontent/uploads/2019/11/zbornikZbornikRadova_3101_small.pdf

C. Dramska kultura		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju ciklusa
<p>SŠ DO C.1. Učenik razlikuje načine i konvencije dramskog odgojnog rada i dramske/scenske umjetnosti.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - prepoznaje konvencije dramskog rada i dramske/scenske umjetnosti - prepoznaje funkcije i značajke dramske/scenske umjetnosti u raznim izvedbenim medijima i kontekstima - razlikuje vrste, žanrove i stilove dramske/scenske umjetnosti i dramskog odgojnog rada 	<p>– razlikuje konvencije dramskog rada i dramske/scenske umjetnosti ovisno o žanru i vrsti</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:</p> <p>Načini i konvencije dramskoga rada i oblikovanja: oblici individualnog i skupnog rada (vođeni i samostalni dramski zadatci; dramske metode [igre, vježbe, tehnike]; aktivnosti dramskog izražavanja i stvaranja; oblici individualnog i skupnog scenskog izvođenja i sl.); dramsko pisanje; glumačko, dramaturško i redateljsko oblikovanje; scenski govor i pokret; priprema i izvođenje predstave itd.</p> <p>Konteksti dramskog rada: dramska/scenska umjetnost; odgoj i obrazovanje; društveni aktivizam; kultura zajednice i sl.</p> <p>Funkcije dramskog rada: učenje i poučavanje; umjetničko izražavanje i stvaranje; osobna, socijalna i kulturna (samo)potvrda; društvena kritika; terapija i liječenje; razvoj komunikacijskih vještina; zabava itd.</p> <p>Izvedbeni mediji: kazalište, film, televizija, radio, digitalni mediji, dramsko pismo, drugi izvedbeni mediji</p> <p>Vrste, žanrovi i stilovi dramske/scenske umjetnosti i dramskog odgojnog rada: (komedija, drama, tragedija, opera, mjuzikl, sapunica, performans, forum-kazalište, drama/kazalište za odgoj, procesna drama itd.)</p>		
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:</p> <p>Nastavnik/dramski pedagog organizira proces dramskoga rada i odabire sadržaje nastave u skladu s godišnjim izvedbenim kurikulumom nastavne skupine s kojom radi te na temelju procjene individualnih i skupnih interesa i potencijala učenika u nastavnoj skupini, kao i na temelju njihovih ishoda i postignuća ostvarenih u prethodnom dramskom radu.</p> <p>U ostvarivanju ovog ishoda nastava predmeta Dramski odgoj blisko se povezuje s nastavom materinskog jezika i književnosti, zatim drugih umjetničkih predmeta i područja te s predmetima i sadržajima društvenohumanističkog odgojno-obrazovnog područja.</p>		

<p>SŠ DO C.2. Učenik objašnjava glavne značajke i funkcije dramskoga medija i umjetnosti u odabranim kazališnim/izvedbenim tradicijama i kulturnopovijesnim razdobljima.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - razlikuje glavna obilježja i predstavnike odabranih kazališnih/izvedbenih tradicija i kulturnopovijesnih razdoblja - uspoređuje funkcije i shvaćanja dramske/scenske umjetnosti te izvedbenih praksi u raznim kulturnopovijesnim razdobljima - povezuje glavne značajke i funkcije dramskog medija i umjetnosti u odabranim kazališnim/izvedbenim tradicijama i kulturnopovijesnim razdobljima 	<p>– opisuje glavne značajke i funkcije dramske/scenske umjetnosti i izvedbenih praksi</p>
---	--	--

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

Izloženi popis predstavlja širi prijedlog sadržaja od kojih nastavnik/ dramski pedagog samostalno, prema svojoj stručnoj procjeni, odabire one koje će obrađivati ili koristiti u nastavi.

Kazališne/izvedbene tradicije i prakse, njihove glavne značajke (oblici, žanrovi i sl.) te autori i djela:

- kazalište antike (žanrovi: *tragedija, komedija*; autori i djela: Eshil, *Okovani Prometej*; Sofoklo, *Antigona, Kralj Edip*; Euripid, *Medeja*; Aristofan, *Žene u narodnoj skupštini*; Plaut, *Hvalisavi vojnik, Škrtač*)
- srednjovjekovno kazalište (žanrovi: *crkvena prikazanja, farse, moraliteti*; djela: *Muka svete Margarite; Advokat Pathelin; Everymen*; značajke: *anonimni autori, predstave na otvorenom*)
- kazalište 16. i 17. stoljeća – renesansa i barok (žanrovi: *učena komedija, commedia dell' arte, opera, pastoral*; autori i djela: Ruzzante, *Mušica*; Shakespeare, *San Ivanjske noći, Romeo i Julija, Hamlet*; Držić, *Dundo Maroje, Skup, Tirena*; Calderon de la Barca, *Život je san*; Molière, *Tartuffe, Kaćiperke, Mizantrop*; značajke: *naglašeno autorstvo, zatvoreni kazališni prostori; dvorski i pučki oblici*)
- kazalište 18. i 19. st. – prosvjetiteljstvo, romantizam, realizam (žanrovi: *građanska drama, komedija, melodrama, opera*; autori i djela: Schiller, *Razbojnici*; Büchner, *Dantonova smrt, Woyzeck*; Brezovački, *Matijaš grabancijaš dijak*; Gogolj, *Revizor*; Čehov, *Tri sestre, Galeb, komedije*; značajke: *kodificiranje dramskih/scenskih vrsta i žanrova, podjela na umjetničke i komercijalne oblike*)
- kazališne avangarde 20. st. i postmoderni kazalište (žanrovi i vrste: *ekspresionistička drama, rusko avangardno kazalište, angažirano/političko kazalište, epski teatar, teatar apsurdna, hepening i performans, drama/kazalište za odgoj*; autori i djela: Krleža, *Kristofor Kolumbo, Kraljevo*; Brecht, *Majka Courage i njezina djeca, poučni komadi*; Majakovski, *Misterij Buffo, Hladan tuš*; Harms, *Drame*; Ionesco, *Čelava pjevačica i drugi komadi*; Beckett, *U očekivanju Godota*); značajke: *dramaturške, redateljske i inscenacijske inovacije; miješanje žanrova, stilova i umjetničkih izvedbenih područja; primjena drame/kazališta u svrhu odgoja i obrazovanja, osobnog i socijalnog razvoja, društvenog i kulturnog aktivizma i sl.*)
- predstavljačke izvedbene prakse izvan okvira tradicionalno shvaćene kazališne umjetnosti (tradicijske predstavljačke prakse: *karnevali, svečanosti, ophodi, povorke, maske, folklorna glazba i ples*; kulturne i socijalne predstave i manifestacije: *povorke, proslave, prosvjedi; suvremena umjetnost performansa*)
- kazališne tradicije izvan europskog kulturnog kruga (*kathakali, Indija; no i kabuki, Japan; kineska opera, Kina*)

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

Nastavnik (dramski pedagog) organizira nastavni proces i odabire sadržaje nastave u skladu s godišnjim izvedbenim kurikulumom nastavne skupine s kojom radi te na temelju procjene individualnih i skupnih

interesa i potencijala učenika u nastavnoj skupini, kao i na temelju njihovih iskustava i postignuća ostvarenih u prethodnom dramskom radu.

Preporučuje se induktivni pristup učenju i poučavanju o kazališnim/izvedbenim praksama te o njihovim značajkama i funkcijama u obrađivanom kulturnopovijesnom razdoblju. Učenik ovladava obilježjima i funkcijama kazališnih/izvedbenih praksi pojedinog kulturnopovijesnog razdoblja radom na odabranim predlošcima i modelima dramske/scenske prakse svojstvenima tom razdoblju i pripadajućem (društvenom, kulturnom, povijesnom) kontekstu.

U ostvarivanju ovog ishoda nastava predmeta Dramski odgoj blisko se povezuje s nastavom materinskog jezika i književnosti, zatim drugih umjetničkih predmeta i područja te s predmetima i sadržajima društvenohumanističkog odgojno-obrazovnog područja.

<p>SŠ DO C.3. Učenik izražava i obrazlaže osobni doživljaj i mišljenje o djelima dramske/scenske umjetnosti te o procesima i rezultatima dramskoga rada u kojima sudjeluje.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - usmeno, pismeno i izvedbeno izražava i obrazlaže doživljaj i mišljenje o djelima dramske/scenske umjetnosti - povezuje sadržaj i poruke djela sa svojim životnim i gledateljskim iskustvom - usmeno, pismeno i izvedbeno izražava i obrazlaže svoj doživljaj i mišljenje o procesima i rezultatima dramskoga rada u kojem sudjeluje - povezuje i obrazlaže doživljaj iz susreta s djelima dramske/scenske umjetnosti te doživljaj vlastita dramskog rada sa znanjima iz drugih odgojno-obrazovnih područja i predmeta te drugih područja kulture i života - oblikuje vlastiti ukus i sklonosti prema dramskom/scenskom stvaralaštvu i umjetnosti 	<p>– izražava doživljaj i mišljenje o djelima dramske/scenske umjetnosti koja je čitao, gledao i slušao</p>
--	--	---

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

Djela dramske/scenske umjetnosti: pisana dramska ili dramtizirana djela; kazališna predstava, igrani film, tv-serija, performans i drugi predstavljački izvedbeni oblici

Procesi i rezultati dramskog rada u kojima učenik sudjeluje: pisanje dramtizacija i autorskih dramskih tekstova, prezentacije i izvedbe uradaka tijekom procesa individualnog i skupnog stvaralaštva i izražavanja, dramski zadaci i izvedbe u okviru integrirane nastave te školskih projekata, školske predstave, individualni i skupni scenski nastupi unutar i izvan škole

Izbor sadržaja za ostvarivanje ovih ishoda usklađuje se s odabirom sadržaja za ostvarivanje ishoda u SŠ DO C.2.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

Nastavnik (dramski pedagog) organizira nastavni proces i odabire sadržaje nastave u skladu s godišnjim izvedbenim kurikulumom nastavne skupine s kojom radi te na temelju procjene individualnih i skupnih interesa i potencijala učenika u nastavnoj skupini, kao i na temelju njihovih ishoda i postignuća ostvarenih u prethodnom dramskom radu.

U ostvarivanju ovog ishoda nastava predmeta Dramski odgoj blisko se povezuje s nastavom materinskog jezika i književnosti, zatim drugih umjetničkih predmeta i područja te s predmetima i sadržajima društvenohumanističkog područja.

Nastavnik (dramski pedagog) vrednuje razinu usvojenosti ishoda tehnikama formativnog vrednovanja.

C. Dramska kultura		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju ciklusa
<p>SŠ DO C.4. Učenik kritički prosuđuje vlastite i tuđe dramske i scenske radove na temelju teorijskopraktičkih znanja o dramskom mediju i njegovim funkcijama u različitim kontekstima.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - usmeno i pismeno analizira i prosuđuje procese i rezultate dramskoga rada u kojem sudjeluje - usmeno i pismeno analizira i prosuđuje vlastite dramske/scenske radove 	<p>– prema smjernicama prosuđuje proces i vlastiti dramski i scenski rad</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Djela dramske/scenske umjetnosti: pisana dramska ili dramaturška djela; kazališna predstava, igrani film, tv-serija, performans i drugi predstavljački izvedbeni oblici Sastavnice djela dramske/scenske umjetnosti koje se analiziraju u prosudbi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - formalne (dramaturške, žanrovske, stilske) - sadržajne (radnja/priča i dramski svijet, likovi i njihovi odnosi, postupci i svjetonazori itd.) - izvedbene ((glumačko oblikovanje, dramaturško-redateljska rješenja, likovnost predstave itd.) - kontekstualne (A. socijalne/kulturne/povijesne/stilske/svjetonazorske značajke konteksta u kojem je djelo nastalo; B. značenja i poruke djela s obzirom na zbiljski i aktualni životni kontekst u kojem se izvodi) <p>Procesi i rezultati dramskog rada u kojima učenik sudjeluje: pisanje dramaturgije i autorskih dramskih tekstova, prezentacije i izvedbe uradaka tijekom procesa individualnog i skupnog stvaranja i izražavanja, dramski zadaci i izvedbe u okviru integrirane nastave te školskih projekata, školske predstave, individualni i skupni scenski nastupi unutar i izvan škole. Izbor sadržaja za ostvarivanje ovih ishoda usklađuje se s odabirom sadržaja za ostvarivanje ishoda u SŠ DO C.2.</p>		

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

Nastavnik (dramski pedagog) organizira nastavni proces i odabire sadržaje nastave u skladu s godišnjim izvedbenim kurikulumom nastavne skupine s kojom radi te na temelju procjene individualnih i skupnih interesa i potencijala učenika u nastavnoj skupini, kao i na temelju njihovih ishoda i postignuća ostvarenih u prethodnom dramskom radu.

Učenje i poučavanje teorijsko-praktičnih znanja o dramskom mediju i njegovim funkcijama u raznim kontekstima postiže se praktičnim radom na tekstnim predlošcima i na drugim izvedbenim modelima te gledanjem, čitanjem i upoznavanjem dramskih/scenskih djela i izvedbenih oblika svojstvenih kulturnopovijesnom razdoblju koje se obrađuje.

U ostvarivanju ovog ishoda nastava predmeta Dramski odgoj blisko se povezuje s nastavom materinskog jezika i književnosti, zatim drugih umjetničkih predmeta i područja te s predmetima i sadržajima društvenohumanističkog područja.

Preporučena dramskopedagoška literatura i izvori:

- Batušić, Nikola. 1978. *Povijest hrvatskoga kazališta*. Školska knjiga. Zagreb.
- Batušić, Nikola. 2019. *Povijest hrvatskoga kazališta*. Hrvatski centar ITI.
<https://hciti.hr/nikola-batusicpovijest-hrvatskog-kazalista-2-izdanje>
- Crnojević-Carić, Dubravka. 2014. *O kazalištu i drami tijekom stoljeća 1-2*. Alfa. Zagreb.
- D'Amico, Silvio. 1972. *Povijest dramskog teatra*. Nakladni zavod Matice hrvatske. Zagreb.
- Fischer-Lichte, Erika. 2010./2011. *Povijest drame: razdoblja identiteta u kazalištu od antike do danas 1-2*. Disput. Zagreb.
- Goldberg, Rose Lee. 2003. *Performans od futurizma do danas*. Test! - Teatar studentima; URK - Udruženje za razvoj kulture. Zagreb.
- Lehmann, Hans-Thies. 2004. *Postdramsko kazalište*. CDU Centar za dramsku umjetnost i TkH – Centar za teoriju i praksu izvođačkih umjetnosti. Zagreb, Beograd.
- Lukić, Darko. 2016. *Uvod u primijenjeno kazalište: čije je kazalište?* Zagreb. Leykam.
- Melchinger, Siegfried. 1989. *Povijest političkog kazališta*. Grafički zavod Hrvatske. Zagreb.
- Molinari, Cesare. 1982. *Istorija pozorišta*. "Vuk Karadžić". Beograd.
- *Odgoj za građanstvo, odgoj za život. Priručnik aktivnih metoda za građanski odgoj i obrazovanje s primjerima dobre prakse*. 2017. Ur. Čubrilo, Snježana; Krušić, Vladimir; Rimac Jurinović, Maša. Hrvatski centar za dramski odgoj – Školska knjiga. Zagreb.
http://www.hcdo.hr/wpcontent/uploads/downloads/2017/03/P91557_Odgoj_za_gradanstvo.pdf
- Pavis, Patrice. 2004. *Pojmovnik teatra*. Antibarbarus. Zagreb.
- Šuvaković, Miško. 2005. *Pojmovnik suvremene umjetnosti*. Zagreb, Ghent, Horetzky, Vlees&Beton.
Poticanje kvalitete u dramskome stvaralaštvu. Zbornik radova. Bilješke sa simpozija. 2018. 2. Znanstvenoumjetnički simpozij o dramskome odgoju. Ur. Gruić, Iva; Rimac Jurinović, Maša; Vukojević, Zrinka. Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.
[zbornikZbornikRadova_3101_small.pdf \(ufzg.hr\)](#)

E. POVEZANOST S DRUGIM PREDMETIMA I MEĐUPREDMETNIM TEMAMA

Dramski odgoj blisko je povezan s drugim, naročito izvedbenim umjetničkim područjima i medijima (glazbenim, plesnim, filmskim te likovnim i intermedijalnim). Metode oblikovanja u tim područjima primjenjuju se u dramskom odgojnom radu kao sastavnice dramsko-scenskoga stvaranja i izražavanja.

Kao dio jezično-komunikacijskog područja Dramski se odgoj usko povezuje s nastavom jezika (poglavito hrvatskog) i književnosti, pridonoseći dramskopedagoškim metodama učinkovito ostvarivanju ishoda. Poseban značaj za Dramski odgoj ima povezanost dramske umjetnosti s književnošću od antike do danas. Nastava Dramskoga odgoja vezuje neke od svojih glavnih ciljeva uz dramsku književnost, važnim dijelom dramske kulture i stvaralaštva crpeći iz nje brojne sadržaje, izražajna sredstva i strukture za svoj rad.

Dramski se odgoj s predmetima Društveno-humanističkog područja povezuje sadržajima koje obrađuje (iskustva života s drugima, međuljudski odnosi i ponašanja, životne vrijednosti i svjetonazori te identiteti, individualni i društveni) i dramskopedagoškim metodama za učinkovito postizanje ishoda u tim predmetima.

S područjem Tjelesne i zdravstvene kulture Dramski se odgoj povezuje aktivnim oblicima dramskoga izražavanja (glasom, gestom, govorom tijela, kretanjem u prostoru, plesom i sl.), kojima se kod učenika razvija odgovoran odnos prema vlastitu tijelu, njegovu zdravlju i izražajnim mogućnostima te potiču sklonosti za zdrave i aktivne stilove života.

S Matematičkim i Prirodoslovnim područjem Dramski se odgoj učinkovito povezuje primjenom dramskopedagoških metoda skupnoga i suradničkog rada (igre, vježbe, zorni prikazi, predstave i sl.) u nastavi tih predmeta sa svrhom lakšeg razumijevanja i usvajanja apstraktnih matematičkih koncepata te procesa i odnosa u prirodi. Zauzvrat, metode logičkog i analitičkog mišljenja te uzročno-posljedično zaključivanje pridonose, u Dramskom odgoju, razvijanju simboličkog i kreativnog mišljenja učenika te njihova osviještenog kritičkog odnosa spram sadržaja i postignuća vlastita i tuđega rada.

S međupredmetnim temama, poglavito s onima kojima se razvijaju generičke kompetencije učenika, Dramski je odgoj povezan na više razina. Naročito veliku povezanost ostvaruje s međupredmetnom temom *Osobni i socijalni razvoj* čiji brojni ciljevi i ishodi ujedno predstavljaju ciljeve i ishode nastave Dramskoga odgoja u domeni *dramsko izražavanje*. Uzvratno, kurikulum *Osobnog i socijalnog razvoja* u velikoj mjeri preporučuje dramskopedagoške metode za postizanje svojih ciljeva i ishoda.

Značajnu povezanost Dramski odgoj iskazuje i s kurikulumom *Građanskog odgoja i obrazovanja* s kojim dijeli zajedničke ciljeve (razvoj kritičkoga mišljenja; stjecanje komunikacijskih vještina za sudjelovanje u procesima aktivnog građanstva itd.) i metode (za postizanje očekivanih ishoda u kurikulumu GOO naročito se preporučuju metode iskustvenog učenja i dramskopedagoške metode i tehnike „igranje uloga“, „forum-kazalište“, „simulacija“, „procesna drama“).

Sličnu povezanost Dramski odgoj ostvaruje i s međupredmetnom temom *Održivi razvoj*, gdje se za postizanje očekivanih ishoda također preporučuju dramskopedagoške metode i tehnike („igranje uloga“, „Boalovo interaktivno kazalište“).

Dramski se odgoj s međupredmetnom temom *Učiti kako učiti* povezuje uporabom metoda suradničkog učenja kojima se potiče timsko planiranje rada, razvija odgovornost za zajedničko izvođenje nastavnih zadataka te za osviješteno kritičko vrednovanje vlastita i tuđeg rada.

S ciljevima i ishodima međupredmetne teme *Poduzetništvo* Dramski se odgoj povezuje poticanjem autorskog stvaralaštva učenika te samostalnog organiziranja i planiranja vlastita dramskog rada.

S međupredmetnom temom *Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije* Dramski se odgoj višestruko povezuje uporabom IK tehnologije za organizaciju i sudjelovanje u nastavnim zadacima; za praćenje, dokumentiranje i vrednovanje nastavnoga procesa i postignuća; za vježbanje i izvođenje javnog nastupa u digitalnom okruženju; za istraživanje i prikupljanje podataka iz digitalnih izvora; za izvedbu nastavnih zadataka

te autorskih ostvaraja u digitalnim medijima u cijelosti (film, animacija i sl.) ili u kombinaciji s njima (kazališna predstava, performans i sl.).

F. UČENJE I POUČAVANJE PREDMETA

ISKUSTVA UČENJA I POUČAVANJA

Kurikulum predmeta Dramski odgoj temelji se na načelima humanistički usmjerene pedagogije u čijem je žarištu, kao cilj i svrha, razvoj cjelovite ličnosti učenika i njegovih stvaralačkih potencijala te oblikovanje osobnog, društvenog i kulturnog identiteta učenika.

U učenju i poučavanju dramskoga odgoja osnovu učeničkog rada čine aktivnosti dramskog izražavanja, stvaranja i izvođenja. Kao skupna aktivnost i podijeljeno iskustvo dramska aktivnost holistički integrira intelektualnu spoznaju, proživljene emocije i estetski doživljaj sudionika u cjelovito, skupno i individualno, iskustvo učenja, stvaranja te osobnog i skupnog razvoja. Aktivno i motivirano sudjelovanje učenika u dramskopedagoškim aktivnostima i procesima učenja i poučavanja pretpostavka su njihova uspješnoga učenja i postizanja očekivanih ishoda.

Sukladno, temeljni način rada u dramskom odgoju predstavljaju dramskopedagoške metode skupnog i suradničkog rada, kao oblik aktivnog iskustvenog učenja i poučavanja. Individualni načini rada i učenja u pravilu se ostvaruju unutar i u interakciji s oblicima skupnoga dramskog rada u kojima se učenici, zajednički dijeleći izazove, napore te zadovoljstva ostvarenim postignućima i ishodima, uzajamno osnažuju i sazrijevaju kao skupina i kao osobe.

Raznovrsni oblici dramskog odgojnog rada (igre, vježbe i tehnike) prisutni u svim oblicima formalnog i neformalnog odgoja i obrazovanja, mogu se razvrstati u nekoliko okvirnih metoda od kojih su u našem školskom sustavu, u nastavi te u izvannastavnim aktivnostima, najzastupljenije sljedeće⁷:

- skupno oblikovanje predstave, improvizacijom i vlastitim stvaranjem te njezino izvođenje
- priprema i izvedba predstave prema dramskom predlošku
- procesna drama („drama za učenje“) kao oblik rada za potrebe nastave, bez obveze izvođenja za publiku
- forum-kazalište kao oblik interaktivnog učenja u kojem učenici-gledatelji, suočeni s nekom problemskom situacijom, ulaženjem u uloge pokušavaju, kao likovi, riješiti prikazani problem
- „ogrtač stručnjaka“ – metoda kojom učenici, u ulozi stručnjaka za neko područje, istražuju neki odgojno-obrazovni sadržaj
- govorna javna izvedba (monolog, individualno i skupno recitiranje, pripovijedanje, govornički nastup te drugi govorni žanrovi)
- dramskopedagoške igre i vježbe kao važni stimulativni postupci u oblicima skupnog i suradničkog rada.

Dramskopedagoške metode kombiniraju se s drugim pedagoškim metodama i pristupima neophodnima u nastavi Dramskog odgoja.

Kao sustav otvorenog tipa, kurikulum Dramskoga odgoja pri planiranju, organizaciji, provedbi te vrednovanju učenja i poučavanja na svim razinama i u svim ciklusima uvažava načelo primjerenosti sadržaja i metoda rada dobi, iskustvu, sposobnostima i interesima učenika. Posebnu važnost u dramskom odgoju imaju oblici vlastita rada učenika kojima se osnažuje njihova spremnost za oblikovanje i javno komuniciranje vlastitih ideja i stavova pomoću dramskog medija te razvija stvaralačka samostalnost i potiče odgovornost za vlastito učenje i postignuća.

---

⁷ Vidi više: Gruić, Iva; Vignjević, Jelena; Rimac Jurinović, Maša. 2018. *Kazališna/dramska umjetnost u odgojno-obrazovnom procesu: prijedlog klasifikacije i pojmovnika. Višejezičnost i višekulturalnost kao izazov u obrazovanju danas i sutra*. Ur. Petravić, Ana; Golub Šenjuga, Ana. Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.

FUNKCIJA UČITELJA/NASTAVNIKA / DRAMSKOG PEDAGOGA

Nastavu predmeta Dramski odgoj izvode učitelji, nastavnici (razredne nastave i u pravilu Hrvatskoga jezika, ali i drugih predmeta) i školski stručni suradnici s potvrđenom redovnom ili dodatnom edukacijom za dramski odgojni rad.

Redovna edukacija za dramski odgojni rad podrazumijeva naobrazbu stečenu u okviru dramskopedagoških kolegija tijekom redovnog studija za učiteljska i edukatorska zanimanja (primjerice, na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu ili na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu), zatim naobrazbu ostvarenu u okviru studija dramske/kazališne pedagogije⁸ (primjerice, na Poslijediplomskom specijalističkom studiju dramske pedagogije na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu) ili tijekom studija dramske/kazališne umjetnosti te teatrologije.

Dodatna dramskopedagoška naobrazba može se steći samoedukacijom, putem raznih neformalnih oblika naobrazbe unutar i izvan školskog sustava (radionice, seminari, tečajevi, stručni skupovi i sl.), koje pružaju stručne dramskopedagoške i kazališne organizacije i ustanove.

U slučajevima kada se za nastavnika predmeta Dramski odgoj natječe više osoba, preporučuje se dati prednost kandidatu s višim stručnim kvalifikacijama.⁹

Voditelj dramskog odgojnog rada – učitelj, nastavnik (dramski pedagog) – organizira, oblikuje i izvodi nastavu Dramskoga odgoja usklađujući je, radi postizanja utvrđenih ishoda, s odgojno-obrazovnim mogućnostima i potrebama učeničke skupine s kojom radi. Na temelju procjene iskustava, sposobnosti i interesa članova učeničke skupine nastavnik (dramski pedagog) izrađuje godišnji izvedbeni kurikulum predmeta Dramski odgoj, u kojem određuje odgojno-obrazovne prioritete u toj godini učenja: ciljeve i ishode učenja i poučavanja te nastavne sadržaje i metode kojima će ih ostvariti.

Kvaliteta nastave Dramskoga odgoja nadasve ovisi o učitelju/nastavniku (dramskom pedagogu) i njegovoj kompetentnosti za vođenje dramskog odgojnog rada. Kompetentan nastavnik (dramski pedagog) prije svega je educiran za dramskopedagoški posao, što znači:

- da posjeduje svijest i uvid o odgojno-obrazovnom potencijalu dramskoga medija, dramske umjetnosti te dramskoga odgoja kao oblika iskustvenog učenja, kao i svijest o stvaralačkim, estetskim te kulturnim vrijednostima i učincima dramskog odgojnog rada
- da poznaje i učinkovito upotrebljava metode stvaralačkog i odgojnog dramskog rada za vođenje nastave te za oblikovanje dramskih/scenskih produkata (predstava, igrokaza, scenskih nastupa i sl.)
- da metodički osmišljava i razrađuje, u dijelovima i cjelini, nastavni proces i prilagođava ga potrebama, interesima i mogućnostima nastavne skupine
- da povezuje ciljeve, očekivanja i ishode svog dramskopedagoškog rada sa sadržajima, vrijednostima i izazovima šireg životnog konteksta u kojemu učenici odrastaju
- da zajedno s učenicima analizira i kritički vrednuje rezultate rada i učenička postignuća u različitim etapama nastavnog procesa

---

⁸ U europskim zemljama njemačkoga jezika dramska se pedagogija naziva kazališnom pedagogijom (Theaterpädagogik).

⁹ Diplomirani studenti Poslijediplomskog specijalističkog studija dramske pedagogije na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu stječu akademski naziv *sveučilišni specijalist obrazovnih znanosti (univ. spec.): dramski pedagog*, što je trenutno najviša stručna kvalifikacija u području redovne dramskopedagoške naobrazbe u RH.

U području dodatne naobrazbe Hrvatski centar za dramski odgoj, uvidom u sadržaje i broj pohađanih edukacija te na osnovu Pravilnika o dodjeli stručnih zvanja, svojim članovima dodjeljuje stručna zvanja *dramski pripravnik*, *dramski voditelj*, *dramski pedagog* i *dramski pedagog-mentor*. Premda nisu akademska, ova zvanja predstavljaju priznanje individualnih nastojanja i stručnog napredovanja svih onih koji se samoobrazuju putem neformalnih oblika dramskopedagoške naobrazbe i svakodnevnom praksom unapređuju svoj dramskopedagoški rad.

- da zajedno s učenicima analizira i kritički vrednuje djela dramske i scenske umjetnosti s kojima se susreću ili ih obrađuju u nastavi
- da prepoznaje i potiče autentičnost u dramskom izražavanju i stvaralaštvu učenika
- da prepoznaje i potiče dramsku darovitost učenika
- da uvažava načelo inkluzivnosti dramskog odgojnog rada te način rada i komunikaciju s učenicima po potrebi prilagođava učenicima s teškoćama, kao što su primjerice razni oblici invalidnosti
- da se neprekidno dodatno obrazuje.

Uporabom aktivnih metoda skupnog i suradničkog rada kompetentan dramski pedagog osigurava uključenost i sudjelovanje svih učenika u nastavnim aktivnostima; poticajnim igrama i vježbama gradi pozitivno ozračje za zajedničko stvaranje i izražavanje; razvija uzajamno povjerenje, stvaralačku suradnju te poštivanje razlika među učenicima; vodi računa o osobnim značajkama svakog učenika te u skladu s time, unutar oblika zajedničkoga rada, individualizira nastavne zadatke i prilagođava ih učenicovim mogućnostima i interesima; povratnim informacijama te raspravom s učenicima osvježuje ciljeve, provedbu i rezultate učenja u svim odsječcima nastavnoga procesa.

OKRUŽJE

Za učinkovito poučavanje i učenje dramskoga odgoja, bez obzira izvodi li se kao predmetna nastava ili izvannastavna aktivnost (rad dramske/scenske družine), poželjno je osigurati odgovarajuće prostorne i tehničke uvjete, a to su:

- učionica ili kabinet u kojem je moguća prilagodba prostora prema potrebama nastave koja se pretežito odvija oblicima skupnoga rada u prostoru (igre, vježbe, improvizacije, oblikovanje prizora i sl.)
- izvedbeni prostor u školi (aula, pozornica, dvorana za TZO i sl.) u kojem je moguće javno izvođenje scenskih uradaka i ostvaraja učenika
- tehnička oprema za provedbu nastave te pripremu i izvođenje dramskih/scenskih uradaka i ostvaraja:
  - akustička oprema za snimanje i reprodukciju zvuka (za uporabu glazbe i zvuka u nastavi i javnim izvedbama; za snimanje i reprodukciju govornih izvedaba u nastavi i na javnom nastupu)
  - video/digitalna oprema: kamera, projektor (za bilježenje i procjenu učeničkih aktivnosti tijekom nastavnog procesa; za dokumentiranje nastave i nastupa; za oblikovanje nastavnih zadataka te autorskih ostvaraja u video/digitalnom mediju; za oblikovanje vizualne/intermedijske dimenzije predstave ili prezentacije i sl.)
  - jednostavna rasvjetna oprema, fiksna i prenosiva (za kvalitetno estetsko oblikovanje predstave i scenskoga nastupa).

Ako škola ne raspolaže svim navedenim uvjetima, primjerice, tehničkom opremom, nastava Dramskog odgoja može se prilagoditi mogućnostima škole.

ODREĐENO VRIJEME I ORGANIZACIJA ODGOJNO-OBRAZOVNOG PROCESA

U srednjim školama Dramski odgoj može biti organiziran kao izborni ili fakultativni predmet te kao modularna nastava s posebnom odgojno-obrazovnom namjenom (u svrhu prevencije nasilja ili ovisnosti, suzbijanja predrasuda, stjecanja posebnih socijalnih vještina [govorna kultura], razvijanja ekološke svijesti i odgovornosti, upoznavanja zdravih stilova života i sl.). Modularna nastava Dramskoga odgoja može se organizirati i za prošireno/produbljeno učenje i poučavanje onih međupredmetnih tema koje u svojim kurikulumima preporučuju dramskopedagoške metode kao učinkovite alate za postizanje očekivanih ishoda u svom

Određenja i razrada ishoda učenja predmeta Dramski odgoj na svršetku srednje škole (4. i 5. ciklus) te nastavni sadržaji i preporuke predloženi u ovom kurikulumu namijenjeni su daljnjoj razradi putem izvedbenih godišnjih kurikuluma čija godišnja satnica iznosi 70 sati nastave (64 sata nastave u završnim razredima). Satnica se može

razlikovati prema vrsti škole u kojoj se održava (gimnazije, strukovne trogodišnje/četverogodišnje škole, umjetničke škole).

Osnovna vremenska jedinica u nastavi Dramskoga odgoja je dvosat (90 minuta), čime se omogućuje radionički, skupni i suradnički način rada neophodan u dramskom stvaranju i izražavanju.

Nastavnik (dramski pedagog) samostalno planira sate obrade novoga gradiva, uvježbavanja, ponavljanja, usustavljivanja i provjere realizacije ishoda te napretka učenika. Broj sati nastave potrebnih za ostvarivanje ishoda u pojedinim domenama raspoređuje se prema načelu unutarpredmetne korelacije i integracije, tj. tijekom jednoga nastavnog sata poučavaju se i uče sadržaji svih triju predmetnih domena.

GRUPIRANJE UČENIKA

Skupni i suradnički način rada jedno je od temeljnih obilježja suvremenog dramskog odgoja.¹⁰ Stoga se okvirni ciljevi, zadaće i metode nastave predmeta Dramski odgoj planiraju za cijelu nastavnu skupinu učenika sa svrhom kolektivnog razvoja i rasta koji zajednički uči i stvara.

Tijekom provedbe izvedbenog godišnjeg kurikula učitelj/nastavnik (dramski pedagog) fleksibilno grupira učenike prema potrebama nastavnog procesa i u skladu s procjenom individualnih i skupnih interesa i potencijala učenika te na temelju njihovih iskustava i postignuća ostvarenih u prethodnom dramskom radu. Pored obuhvatnih zadaća za cijelu skupinu, poput pripreme i izvođenja predstave, učenike raspodjeljuje u manje skupine i parove ili im zadaje individualne zadatke specificirajući i prilagođavajući radne zadaće potrebama i mogućnostima svakog učenika.

Uvažavajući načelo inkluzivnosti u dramskom odgojnom radu, učenici s posebnim potrebama, tj. daroviti učenici i učenici s teškoćama, ne izdvajaju se u posebne skupine niti se za njih oblikuju posebni kurikuli. Unutar nastavnog procesa u kojem sudjeluje cijela skupina, darovitost učenika potiče se i razvija dodatnim individualiziranim i specificiranim zadatcima, prije svega kroz oblike autorskog stvaralačkog izričaja. Za učenike s teškoćama, primjerice, raznim oblicima invalidnosti (oštećenje sluha, vida, fizička oštećenja i druge skupine teškoća) nastavnik (dramski pedagog) oblikuje posebne zadatke i prilagođava način rada i vrednovanja te komunikaciju s učenicima.

Učenici se mogu i samoinicijativno povezivati u manje skupine radi realizacije vlastitih autorskih projekata. Svi pak uradci i ostvaraji realizirani skupno, individualno, u parovima ili u manjim skupinama dijele se, analiziraju i vrednuju sa svim članovima nastavne grupe i postaju dijelom zajedničkog iskustva.

G. VREDNOVANJE U PREDMETU DRAMSKI ODGOJ

Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi vrednovanje definira kao „sustavno prikupljanje podataka o procesu učenja i postignutoj razini ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda, kompetencijama, znanjima, vještinama, sposobnostima, samostalnosti i odgovornosti prema radu, u skladu s unaprijed definiranim i prihvaćenim metodama i elementima” (N.N. 82/2019).

Prema Okviru za vrednovanje procesa i ishoda učenja u osnovnoškolskom i srednoškolskom odgoju i obrazovanju „[o]snovna svrha svih oblika vrednovanja jest unapređivanje učenja i razvoja učenika” (Okvir za vrednovanje, 2017: 11).

---

¹⁰ „(D)rama je skupna aktivnost, podijeljeno iskustvo. Najprije za skupinu koja u drami aktivno sudjeluje, koja ju pravi, a zatim za javnost, za publiku. (...) Dijeći kroz zajednički stvaralački rad probleme, napore te zadovoljstva zbog postignutih učinaka članovi skupine se uzajamno osnažuju stvarajući tako pretpostavke za sljedeći korak, a to je drama kao javni čin, predstava, kazalište. Usvajanjem različitih postupaka predstavljanja i pripovijedanja, unoseći sebe i svoje iskustvo u predstavu, sudionici stvaraju društveno relevantan oblik kojim aktivno sudjeluju u kulturi, stvaraju je i, što je najvažnije, žive je.” (Krušić, Vlado. 2006. *Što sve može drama?* U: Dramski odgoj 12-13 : 23-25. http://www.hcdo.hr/wp-content/uploads/2019/01/Dramski-odgoj-12_13.pdf)

Za dramski odgoj, kao oblik iskustvenog učenja i poučavanja koji je usmjeren razvoju cjelovite ličnosti učenika, njegova osobnog i socijalnog identiteta te njegovih stvaralačkih potencijala, neka načela vrednovanja imaju posebnu važnost:

„Vrednovanje se temelji na cjelovitom pristupu praćenja i poticanja individualnoga razvoja svakoga učenika te se usmjerava na prepoznavanje uspjeha i poticanje pozitivnih obrazaca motivacije i učenja.“ (Okvir za vrednovanje, 2017: 11).

„Insistira se na učeniku kao aktivnome sudioniku odgojno-obrazovnoga procesa te na razvoju metakognicije, samoregulacije, postavljanja ciljeva učenja, planiranja i upravljanja učenjem i samovrednovanja učenja.“ (Isto: 11)

„Vrednovanje usvojenosti odgojno-obrazovnih očekivanja i ishoda „usmjeren je ne samo prema procjenjivanju usvojenosti znanja već i prema razvijenosti vještina, stavova i drugih elemenata.“

(Isto: 11)

„Pred učenike se u vrednovanju postavljaju zahtjevi koji su izazovni, ali realistični, u kojima oni mogu pokazati svoje sposobnosti, usvojena znanja i vještine u okružjima koja su autentična i učenicima svrhovita.“ (Isto: 11)

Elementi vrednovanja u nastavnom predmetu Dramski odgoj su:

- a. dramsko izražavanje
- b. dramsko stvaralaštvo
- c. dramska kultura.

Ovim sastavnicama obuhvaćena su iskustva, vještine, znanja i stavovi stečeni u domenama *dramskog izražavanja, dramskog stvaralaštva i dramske kulture*.

Temeljni pristupi vrednovanja su: vrednovanje za učenje, vrednovanje kao učenje i vrednovanje naučenog.

Tijekom samog poučavanja i provjere ostvarenosti ishoda predmeta Dramski odgoj, poglavito u domenama *dramsko izražavanje i dramsko stvaralaštvo*, prednost se daje formativnom tipu vrednovanja, odnosno vrednovanju za učenje i vrednovanju kao učenju.

Sumativno vrednovanje, tj. vrednovanje naučenoga, ima za svrhu procjenu usvojenosti odgojnoobrazovnih ishoda na kraju određenog razdoblja učenja i poučavanja i rezultira brojčanom ocjenom. Sumativnim vrednovanjem u nastavi Dramskoga odgoja vrednuje se usvojenost odgojnoobrazovnih ishoda u sve tri domene, tj. provjerava se naučeno teorijsko-praktičko znanje te njegova primjena.

Učitelj/nastavnik / dramski pedagog autonoman je u odabiru metoda vrednovanja.

Vrednovanje za učenje

U nastavi Dramskog odgoja ova se vrsta vrednovanja neprekidno odvija tijekom procesa učenja i poučavanja a svrha mu je:

- kvalitativno povratno informiranje učenika o razini usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda (znanja, vještina, stavova)
- motiviranje učenika za poboljšanje učenja
- razmjena iskustava o procesima učenja i usvojenosti znanja i vještina u odnosu na postavljena očekivanja.

Uz uobičajene metode formativnog vrednovanja (rubrike, ljestvice procjena, učeničke mape, zabilješke, opažanja i dr.), u ovom tipu vrednovanja nastavnik/dramski pedagog može učinkovito pratiti razinu usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda te poticajno motivirati učenike za bolje učenje uporabom dramskopedagoških metoda i tehnika navlastito onih koje imaju scenska/izvedbena obilježja (individualni i skupni nastup/predstava, improvizirani prizor, izvedbeni zadatci, rasprava (debata), vrući stolac, misli naglas i dr.).

Vrednovanje kao učenje

Ova vrsta vrednovanja, koja podrazumijeva aktivno uključivanje učenika u procese vrednovanja i osvještavanja nastavnog procesa i vlastita rada, sastavnim je dijelom suvremenog dramskog odgojnog rada.

U Dramskom odgoju vrednovanje kao učenje podrazumijeva:

- samoanalizu i samovrednovanje razvoja vlastitih generičkih i drugih kompetencija (znanja, vještina i stavova) koje predstavljaju ishode u sve tri domene Dramskoga odgoja
- samoprocjenu vlastitih postignuća u ostvarivanju zadataka i postavljenih ciljeva u procesima dramskog izražavanja, stvaranja i izvođenja
- procjenu postignuća drugih učenika ostvarenih u procesima dramskog izražavanja, stvaranja i izvođenja
- vrednovanje pojedinih etapa dramskoga rada/nastavnog procesa te pripremanja, oblikovanja i izvođenja individualnih i skupnih zadataka, projekata i ostvaraja.
- doživljajno i kritičko vrednovanje djela dramske umjetnosti.

Kao i u vrednovanju za učenje, metode vrednovanja prije svega su formativne. Vrednovanje može biti pismeno, usmeno i izvedbeno, a zasniva se na postupcima samovrednovanja odnosno samorefleksije te vršnjačkoga vrednovanja (npr. [samo]vrednovanje po rubrikama, ljestvice procjene, dnevnicu učenja, učenička izvješća, kritički osvrti i eseji, skupne i individualne rasprave i dr.). Za vrednovanje kao učenje učinkovito se koriste i dramskopedagoške metode i tehnike: ogrtač stručnjaka, vrući stolac, improvizirani prizor, zamrznuta slika, misli naglas i sl.

Vrednovanje naučenoga

Vrednovanje naučenoga provodi se periodično i koristi se za vrednovanje razine usvojenosti ishoda nakon obrađene nastavne teme ili cjeline odnosno na svršetku kraćeg ili dužeg odgojnoobrazovnog razdoblja.

U Dramskom odgoju vrednovanje naučenoga podrazumijeva postupke sumativnog vrednovanja kojima se vrednuje:

- usvojeno teorijsko-praktičko znanje o dramskom/kazališnom mediju i dramskoj/scenskoj umjetnosti te o izvedbenoj kulturi općenito
- poznavanje značajki, konvencija i funkcija dramskoga rada i dramske/scenske umjetnosti u raznim kontekstima (kulturnim, socijalnim umjetničkim, pedagoškim, povijesnim) i izvedbenim medijima
- primjena teorijsko-praktičkih znanja i poznavanja značajki te konvencija dramskoga izražavanja i stvaranja u praktičnom radu i u kritičkoj prosudbi.

U vrednovanju naučenoga učitelj/nastavnik (dramski pedagog) koristi se pisanim i usmenim provjerama znanja i vještina, mapama radova, zabilježenim praktičnim uradcima, učeničkim izvješćima (npr. o praktičnome radu, istraživanju i sl.), učeničkim projektima, te raspravom (debatom), esejima, video i audio-snimkama i dr. Postupci vrednovanja naučenoga mogu se provesti metodama dramskoga odgoja (ogrtač stručnjaka, dramski/scenski prikaz praktičnoga rada i nastavnog sadržaja, vrući stolac, i dr.).

Metodama svih triju pristupa prate se i vrednuju aktivnosti i postignuća učenika u sve tri domene:

U domeni *dramsko izražavanje* ishodi se većim dijelom odnose na razvoj generičkih kompetencija, tj. vrednuje se usvojenost i primjena oblika dramskoga rada za potrebe osobnog rasta i socijalnog razvoja, za razvoj komunikacijskih i jezičnih sposobnost te za stjecanje vještina javnog nastupanja i izvođenja.

U domeni *dramsko stvaralaštvo* prati se i vrednuje usvajanje i praktična primjena konvencija i kodova dramskog stvaranja i izvođenja te razvoj osobnih stvaralačkih i izvedbenih potencijala učenika kako se očituju u skupnim i individualnim (autorskim) zadatcima i ostvarajima.

U domeni *dramska kultura* vrednuje se, s jedne strane, naučeno znanje, tj. poznavanje dramskoga medija, njegovih obilježja i funkcija u raznim kontekstima i kulturnim tradicijama te poznavanje vrsta, oblika i sastavnica dramske/scenske umjetnosti kao načina stjecanja dramske i kulturne pismenosti, odnosno kao oblika estetskog odgoja i obrazovanja. S druge strane, vrednuje se primjena naučenog znanja, tj. doživljajna i kritička prosudba djela dramske/scenske umjetnosti, kao i procesa i rezultata dramskoga rada u kojima učenik sudjeluje.

Iznimna postignuća učenika mogu se dodatno opisno istaknuti.

U svim provjerama polazište je učenikovo aktivno sudjelovanje u procesima dramskog izražavanja, stvaranja i izvođenja, tj. (su)kreiranje i izvođenje vlastitih i skupnih uradaka i ostvaraja te susret s djelima dramske/scenske umjetnosti.

Zaključna ocjena izriče se na kraju nastavne godine, riječju i brojkom: nedovoljan (1), dovoljan (2), dobar (3), vrlo dobar (4), odličan (5). Zaključna ocjena nije aritmetička sredina već uključuje sve oblike učenikova praćenja kao pokazatelje njegova napretka.